

ŽENSKI SVET

LETO XVII

M A J

1 9 3 9

Dora Vodnik: Naši materi / Fani Popova-Matafova: Sledovi, ki se ne izgube / Anica Černež: Dom / «Gospa Curie» / Angela Vodé: Delež kmečke in delavske matere v narodnem občestvu / Pia Lipovšek-Menardi: Ob tridesetletnici umetniškega delovanja Pavle Lovšetove / Štefan Atanasov: Pota bolgarske žene / Javni dogodki, ki morajo zanimati tudi žene / Naše žene pri delu / Po ženskem svetu / Nove knjige / Priloge: Naš Dom, Modna priloga in krojna pola

*Ljutraj seveda,
posebno pa zvečer:*

Chlorodont zobna pasta

Veseli boste

elegantne svilene toalete
Izbira krasnih očarujočih vzorcev
Vam bo lahka
Tudi za ljubke kmečke obleke: tobralko,
delenov, cefirjev i. t. d. imamo ogromno izbiro

Zadovoljni boste

z nakupom vseh vrst tkanin,
radi znano nizkih cen, katere nudi vedno,
znana

Manufaktura Novak

Ljubljana

Kongresni trg, pri Nunski cerkvi

*Redno plačevanje naročnine je
glavni pogoj za obstanek lista,
pa tudi za njegov razvoj!*

Zenski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina za list z gospodinjstvo prilogo «Naš dom», modno prilogo in krojno polo z ročnimi deli znaša *din 64*—, polletna *din 33*—, četrtletna *din 17*—. Posamezna številka *din 6*—. Sam list s prilogo «Naš dom» ali same priloge *din 40*—, Za Italijo *Lit 24*—, posamezna številka *Lit 250*; za ostalo inozemstvo *din 85*—. Račun poštne hranilnice v Ljubljani štev. 14.004. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Tavčarjeva ulica 12/II. Telefon štev. 32-80. Izdaja Konzorcij Zenski Svet v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Milka Martelanc.

Tiska tiskarna Veit in drug, družba z o. z., Vir, pošta Domžale. (Predstavniki Peter Veit, Vir.)

Naši materi

Dora Vodnik

Prav iz jedra tvojega bistva je pognal tvoj mali drobní cvet. In vse síle tvojega življenja so pognale v njegovo rast.

S svojim otrokom živiš, še spanje mu zagrneš v svoj smehlaj.

V tvojo dlan se stiska ta mala žametno rožna pest, dokler se ne iztrga iz nje kot velika, močna, mišičasta roka, ki drzno seže v svet, da ga osvoji in oblikuje. In ti strmiš za njim, ki odhaja in z domotožjem v srcu vprašuješ? Kam pa greš od mene, ti moj otrok?

In kot ti na obzorju ozek pramen svetlobe da zaslutiti v daljavah vesolje luči, tako morda ob svojem odhajajočem otroku kot v preblisku spoznaš, da ta otrok, ki si mu hotela najti vso srečo življenja, le ni tvoj otrok, da ni na svetu le radi tvojega in svojega utešenja. V vseh dalekosežnih posledicah boš začutila resnico, da je tvoj otrok bistveni sestavni ud tistega občestva živih in mrtvih, ki mu pravimo narod. Njegova osebna usoda je nespremenljivo zvezana z narodovo usodo. In vsi tvoji naporí za otroka dobe šele ob tem spoznanju svojo resnično nadčasovno vrednost, ko se mimo trenutnih čustvenih vzgibov in zanosov povzpneš do jasnega pogleda: moj otrok bo s svojim delom, s svojimi sposobnostmi, s svojo človeško vrednostjo stopil v narodno občestvo; tudi od njegovega življenja bo zavisna rast celote, tudi on jo bo hranil, krepil, izpopolnjeval, tudi on bo ustvarjal živo, realno vez med preteklostjo in bodočnostjo in spajal v usodno povezanost mrtve in žive.

In koliko tvoje skrbi za otrokovo rast je bilo posvečene tistemu tvojemu delu, da usadiš otroka svojega v domačo zemljo, da ga zakoreniniš v njegovi preteklosti, mu odpreš pogled za njegovo sedanjost in mu razvneš síle za njegovo bodočnost?

Ali si sama živ ud narodnega občestva, polna skrbi in odgovornosti ne samo za svojo in svoje družine usodo, temveč za rast celote?

Ali si se vsa izčiščena in jasnovidna iztrgala iz ožine političnih borb, se dvignila na prostrano razgledno ravnino, s katere si mogla otroku pokazati v s o domovino, zavedajoč se, da je resnična včlenjenost v narodno občestvo vse več kot še tako goreče pripadništvo tej ali oni skupini?

Ali je otrok začutil tvojo večno tiho bolečino radi vseh naših strahotnih izgub, ki jih je utrpel naš narod? Ali si romala z njim v Gospo sveto in na Sveto goro? Ali je bila tvoja beseda topla dovolj, da je vzbudila v njem tisto veliko domotožje za vsem, kar je bilo našega?

Ti ustvarjaš dom? Ali je to še naš slovenski dom, v katerem diha naša preteklost in sedanjost? Ali si skušala ohraniti naše sege, naš praznik? Ali poješ našo pesem? Ali pripelješ kdaj v goste naše velike moralce in oblikovalce? Presernia, Gregorcica . . . Ali sede z Vami pri Vasi mizi, ko se zberete in se sklene krog vaših misli in src? Ali jih poznas? Kako močni bodo stopili v otrokovo življenje, če mu jih pokažeš ti sama? Kako dragoceni mu bodo po tvojem posredovanju.

Ali se čutis čar naše pravljice in naše legende, v kateri je narod izrazil svojo modrost in svojo vero? Ali si žnala napolniti z njo otroško izbo, da je kar zadehtelo v njej po naši davnini?

Pa naša sedanjost? Ali si stopila z otrokom skozi mesto in mu pokazala, kaj imamo? Ali si z njim doživela vse velike in male lepote, mimo katerih toliko ljudi hodi brezbrizno? Si se žnala iskreno razveseliti nove zgradbe, nove ceste, drevesa, ki so ga zasadili? Si postala z otrokom pred knjižno izložbo in se začudila, koliko lepih knjig imamo. Kako si sprejela slovensko knjigo, ki je potrkala na vrata tvojega doma? Ali si jo kar meni nič tebi nič postavila v knjižno omaro, ali pa si žnala počakati plodnega trenutka, jo tehtajoče in skoro božajoče doignila iz ovoja pred vso družino, da ste jo sprejeli kot novega prijatelja v skupnem veselju? Kako močno doživeti vrednosti more posredovati taka kretnja!

Ali se razveselis z otrokom nove številke mladinskega lista, jo pregledas in pretehtas, kadar jo sam ves navdušen prinese iz šole? Ali mu kdaj poveš, da je takle list le velika stvar — zlasti pri malem narodu?

Ali se pomeniš kdaj s svojim otrokom o naših narodnostnih problemih na mejah, o naših izseljencih?

Ali si žnala vzbuditi v otroku čut odgovornosti za drugega človeka, za drugo družino? Ali pa si morda vsled svoje večne skrbi samo za tvojega otroka in tvojo družino zožila njegovo čustveno obzorje in napravila iz njega samopašneža, ki bo v skrbi za lastno udobnost in varnost vse zatajil, vse prezrl.

Pa tvoja večna bojazen pred gotovimi ljudmi, ki, češ, da preže na tvojo družino tako, da ne upas glasno povedati svoje sodbje, svojega prepričanja in se izmikaš strahopetno vsaki jasni izjavi, ki bi čez deset let utegnila skodovati tvojim otrokom! Otrok bo vsrkal vase tvojo strahopetnost, čut many vrednosti ga bo gnal v borbo za «položaje», večno bo priden, vboglju, molčeč, oprezen, da se ne bo komu zameril — imel bo pa do tal ukrivljeno hrbtenico. Ali je tak človek res sestavni ud našega narodnega in državnega telesa? Ali bi res legla mirno v zemljo, če bi si dejala: moj otrok je dosegel varno mesto v življenju — pa najsi tudi na račun svojega značaja, svoje narodnosti?

Mati, ali veš, da iz tebe raste narod — narod zvestih ali nezvestih, dobrih ali slabih, premočrtnih ali izkrivljenih, jasnih, samozavestnih ali pa spacenih, mračnih in ponizanih ljudi?

In kaksnega bi hotela ti in jaz?

Sledovi, ki se ne izgube

Fani Popova-Mutafova, iz holg. prev. P. Hočvarjeva

Videla sem jo yčasih že prej, zvečer na dancingu, kjer je bila najbolj elegantna dama našega olimpskega letovišča, ali pa dopoldne proti deseti uri v parku ob morju, ko se je moralo slehernó oko ustaviti in občudovati njeno lepo postavo, visoko in ravno, rjeno kraljevsko hojo in izbrane toalete. Nekoč sem jo zagledala tudi na pesku. Bila je v fantastični pizami z zelenimi in modrimi cvetovi, ogromni širokokrajni klobuk ji je segal do ramen, po bleščečih rokah pa ji je padal cel slap las. Nikoli se moja ženska radovednost ni mogla nagledati te redke lepote in okusa.

Zato pa sedaj, ko sem zagledala dva koraka pred seboj to lepo neznanko, ki je pravkar slekla širok plašč iz modrega šantunga in bila v kopalni obleki, nisem več videla ne belih obrisov platnenih oblek, ne pestre ničemurnosti tolkkih teles: opekasto rdečih, topazastih, čokoladastih, ne mešanice toliko čudnih profilov: svetlo lasih Čehov, Poljakinj s kraljevskim čelom. Ogrov s pojavo neskončne «puste» v živem pogledu. Na vse to, kar sem prej sledila z lenim, blaženim ravnodušjem, sem zdaj pozabila in osredotočila vso pozornost na izbrane podrobnosti te preproste toda izredno elegantne toalete: rumena pletenina je tako lepo pristojala breskovi rdečici njenega lica, ogrlica iz debelih jantarjevih jagod je plemenito obkrožala lepo zagoreli vrat.

Nenadoma, kakor bi občutila moj vztrajni pogled, se neznanka obrne in me pogleda. Čeprav ne vidim dobro, mi je bila le toliko blizu, da sem jo morala spoznati.

Vendar se mi je v prvem trenutku zdelo vse to tako neverjetno, da nisem mogla izpregovoriti. Gledala sem jo kakor okamenela, ko da bi stopila predme prikazen ali vstal mrlič. Ni li res vstala od mrtvih — k življenju, k ljudem, k radostim sveta?

Obraz ji vtrepeta od iznenadenja:

«Pani!» naglo poskoči, pride k meni, pogrne plašč in sede nanj na desno poleg mene ter mi krepko stisne roko. «Kako sem vesela, da te vidim! Koliko časa te že nisem videla...»

«Irina!» Nič drugega nisem mogla izgovoriti, samo njeno ime, in se to z nekim čudnim mežupanjem.

Irina, ali je res Irina?

Opazila je moje razburjenje, neodločnost, ki sem jo zaman skušala skriti, in hiter oblak ji je zasenčil vesele oči. Ustnice so ji komaj vidno zadrihtele.

«Ti se nisi nadejala, da me boš videla tukaj, kajne?»

«Ne,» priznam odkritosrčno. «nisem vedela...»

«Česa?» me živo vpraša in naglo vzame iz žepa modrega plašča niklasto dozo, pa si z nervozno kretnjo prižge cigareto.

Zmehčano jo pogledam. Kako naj prav za prav povem, da se je nisem nadejala, da si mi ti misliti nisem mogla, da jo bom srečala tukaj tako polno življenja, veselja, tako bôdro, tako razigrano. Kako naj ji povem, da ne vem, kaj se je zgodilo, da se je ta od žalosti otopela žena spremenila v sijajno svetsko damo. Od tistega dne, ko sem izvedela o njeni veliki nesreči, se nisem nikdar upala iti k njej. Take žalosti ni bilo mogoče tolažiti s praznimi besedami, pa bi jih tudi ne bila razumela. Slisala sem samo, da so jo dali nekam v sanatorij za duševne bolezni; potem sem nekje slučajno izvedela, da so jo zopet vzeli domov, pa da trpi za težko melanholijo, da nikogar ne sprejema, pa da jo tudi domači varujejo in ne vidijo radi, da tuje oči gledajo to žalostno razvalino žene, ki je prej kar kipela od zdravja in sreče.

Šest let sta se morala Irina in njen zaroteneč boriti z najrazličnejšimi zaprekami, da sta dosegla zaželeni cilj. To je bila redka ljubezen, ki jo najdes le še v sentimentalnih romanih prejšnjega stoletja. Danes, ko se vedno teže najde čisti, svetli, pristni plamen ljubezni, ko mladi ljudje spajajo svoja najlepša čustva s surovimi koristni vsakdanjega življenja, se je ljubezen med Irino in Hristom glasila kakor starinska balada sredi lahko, miselnih slagerjev zadnjega časa.

Dva meseca po poroki se je Hristo ponesrečil pri avtomobilski nezgodi, ko se je vračal s potovanja po svojem inženjerskem okrožju.

V prvem trenutku smo vsi pomislili: kaj bo z Irino? Kako bo preživela ta udarec? In nihče se ni čudil, ko smo slišali, da se ji je omračil um, nekaterim se je celo zdelo nemogoče, da bi po tem dogodku sploh še mogla dolgo živeti.

Sedaj pa jo nepričakovano vidim tako, kakor se je spominjam iz njenih najsrečnejših dni. Kakšen čudež se je zgodil? S kakšnimi neverjetnimi sredstvi razpolaga sedanja zdravniška veda, da je mogla vrniti v življenje bitje, ki je bilo že izgubljeno za svet.

«Česa?» ponovi smehljaje in malo nestrpno.

V prvem trenutku me je obšla žalostna slutnja: ali je res popolnoma zdrava, ali ni to nov pojav njene bolezni? Pa me je ta misel takoj minila. To je nemogoče. Saj bi je ne pustili tako brez odgovornosti, da bi sama razpolagala s seboj.

Molče sem jo gledala. Ona pa je v mojem pogledu razumela vse. Povesila je glavo, zmečkala cigareto in jo vrgla stran.

Zmeleno sem obrnila pogled v daljnji horizont, ki se je končaval v svetli krivulji, in mislila, kako bi zasukala pogovor in pretrgala mučno molčanje.

Pet- do šestletni deček priteče k nama. «Hristo!» vzklikne Irina, «pojdi sem, si se že naskakal.» Nato se obrne k meni. «Moj sinko», ter ga pogleda z nepritajenim materinskim ponosom.

Osupnila sem spričo neverjetne podobnosti otroka s pokojnikom. Pogladi sem ga. Nisem pokazala svojega začudenja, da ima otroka. Nihče mi ni tega doslej povedal. Spraševala sem jo o njenih starših, o bratih, o skupnih znancih. Polagoma se je pogovor osvobodil katerega koli namigavanja na preteklost.

Proti nam je pljusnil val in se skoro dotaknil nog s snežno peno. Zablesketalo se je kakor ogromno sinje ogledalo, morje je bolešno mamilo oči, ko je sonce pronicalo vsak atom telesa kakor izgorevajoč objem. Neka čudna lenost naju je prisilila, dva sva umolknila, očarani po večnem ritmu vode in neba. Z roko sem si zasenčila oči in pozabila vse okoli sebe ter se zastrmela v blede izginjajočo prostranost tega morja, ki se bog vedi zakaj imenuje Črno, ki je včasih tako krotko in čisto in izžareva sinje in srebrne iskre, včasih pa se nenadno strahotno razjari, se srdito dviga in narašča ter se z besnim sunkom meče na zlati pesek; to morje, ki dopoldne čisto mirno spi v svoji platinasti prostranosti, je proti poldnevu tako jarko sinje, da zasleplja zenice, zvečer veselo podi k bregu vijoličaste in smaragdne valove, ponoči pa nas opaja z igro lučk, ki se odražajo v zalivu.

Drugi dan sem srečala Irino v parku. Pihljal je svež večerni veter. Nehote sva si stopili nasproti in dolgo hodili po tihih stranskih drevoredih, šli po strmi stezici k pesku, v smeri proti vinogradu, vedno ob obali, zatopljeni v površen, neprestano menjajoč pogovor, veseli, da se staro prijateljstvo zopet razcveta.

Zapuščen čoln na pesku ustavi najine korake, pa sedeva na rob. Veter postaja čim dalje močnejši. Irina se strese, se zavije v rjavi paletu ter vzame čepico z glave. Svetli lasje se ji bujno kuštrajo ob ušesih in nad čelom.

Hipoma me prime za roko. Težko diha. V večernem mraku se ji oči čudno svetijo.

«Včeraj mi nisi odgovorila,» pravi. «ali jaz sem ti vse čitala iz oči.»

Za nekaj časa se zamisli in strmi v daljnje obrise dobruške obale. Nato nadaljuje:

«Čudno se ti je zdelo, kajne, kako morem jaz po vsem, kar se je zgodilo, po bolezni, biti to, kar sem sedaj. Povedala ti bom, kaj se je zgodilo, kaj me je ozdravilo, kaj mi je vrnilo skoro izgubljeni um, kaj me je rešilo, ko mi niso mogli pomagati zdravniki z vsemi svojimi zdravili, prigovarjanji in modernimi metodami.» Globoko je vzdihnila. «Gotovo veš, da po Hristovi smrti nisem bila popolnoma normalna. To ni bila blaznost. Ne. Ko se sedaj spominjam, se mi zdi, kakor da se je bil omračil svet, vse, kar je bilo okoli mene. Ljudi nisem marala, zoprni so mi bili njih pogovori, njih smeh. Tako sem jih pomilovala zaradi njihovega pohlepa po denarju, slavi, sreči . . . Kaj je sreča? Ko jo lahko uniči neumna avtomobilska guma? Kdo more zaupati svoji netrajni, varljivi sreči? Ljudje se pode — se mi je zdelo —, se bore, radujejo in trpe — čemu? Da bodo zaprli oči in odšli

mirzi kakor kamen od vsega, kar so si leta in leta želeli, za kar so se borili, po čemur so sanjali. Čitala sem Ekleziasta in našla nekaj uteha v njegovi trpki modrosti. Sovražila sem ljudi in njih srečo in življenje. Sovražila sem življenje, ker se mi je zdelo kruto in nepravilno. Želela sem si smrti. Sama se nisem mogla končati. Se sedaj se čudim, kako da mi tisti pretres ni uničil življenja, ki sem ga nosila v sebi, ne da bi bila vedela zanje. Otrok se je rodil. Točno osem mesecev po smrti svojega očeta. Krstili so ga za Hrista. Toda to, kar so vsi pričakovali, se ni zgodilo. Otrok me ni mogel iztrgati iz globoke otopelosti, v katero sem se vedno bolj pogrezala.»

Irina je dvignila čelo, vzdihnila in si naglo prižgala cigareto. Pogled se ji je prikoval v temnece vsenirja, kakor da se ne more odtrgati od njega. Mene se je polastila groza. Ne, ona bi se ne bila smela spomniti preteklosti. Poskušala sem obrniti njeno misli v drugo smer, pa se je nasmešnila. Zmajala je z glavo in otrla pepel s cigarete.

«To je moj spomin iz onih mračnih časov,» pravi in pokaže cigareto, «ne morem se ji odpovedati. Toda ti se po nepotrebnem vznemirjaš. Ne. Pusti me, da ti povem vse. Potem mi bo laže. Se nikomur nisem pripovedovala tega. Vem, da me boš ti razumela. Zato ti povem.»

Slani vonj morja ji je osvežil čelo. Nekje daleč za nama se je nejasno slišal hrup večerne množice, ki je polnila široke drevorede.

«Fantek je rasel,» je zamišljeno nadaljevala Irina, «jaz sem se bila že vrnila iz sanatorija. Rekli so, da sem bila že boljša. Res se mi je bilo stanje že nekaj izboljšalo. Lahko sem že jedla brez posebnega dopovedovanja, poskušala sem čitati nekatere knjige, ki so mi bile znane in sem jih imela rada, pa tudi neznanе, čeprav se na koncu prve strani nisem že več spominjala naslova začetega spisa, vse se mi je mešalo v kaos, iz katerega so se dvigale stare nevarne oblike in misli.»

Njeno lice je čudno oživel. Govorila je z globokim, razburjenim in tresočim glasom.

«Pomisli, kaj se je nekoč zgodilo,» pravi. «Ti me poznaš še iz sole, kajne. Vedno sem bila enaka, malo neredna. Ko sem se slekla, sem najraje razmetala stvari po vsej sobi. Eno sem, drugo tja. Moje knjige so bile vedno počekane in zavihane na voglih. Nikdar nisem vedela, kje imam ščetko za zobe. Hristo me je zaradi tega večkrat karal. On je bil čisto drugačen. Ko se je zvečer slacil, je z nenavadno skrbnostjo pospravljaval obleko, jo obesal na kljuko, si pazljivo seževal nogavice, zgibal vsako posebo, levo na levi čevlji, desno na desnega, potem je prijel čevlje z dvema prstoma in jih postavil lepo vstric pod posteljo. Ta pretirani, prav pedantni red me je vedno spravljal v smeh. Nikdar, pa naj se mu je še tako mudilo, se ni izneveril niti najmanjši svoji navadi. In vidiš, tole se je zgodilo deževni jesenski večer.

S tresočimi prsti je vzela Irina drugo cigareto, si jo z dlanjo zakrila pred vetrom in jo prižgala. Glas ji je postal čisto hripav.

«Zunaj je padal droben, enakomeren dež. Domači so bili nekam povabljeni. Jaz sem bila kakor vedno sama doma. Sama s fantkom. Luč je gorela. Sedela sem pri mizi. Držala sem neprečitán časopis, roke so mi omahnile, z raztresenim pogledom sem sledila otroku, ki se je počasi slacil, da bi šel spat. Kaplje, ki so padale po šipah, so mi trudno in brez volje zapirale veke. Sploh pa je bita takrat utrujenost brez volje moje najbolj naravno razpoloženje. Nenadoma zagledam nekaj, kar me pretrese. Otrok skrbno in pazljivo zgiblje nogavice in jih polaga na copatke, levo na levega, desno na desnega. Potem prime copatke z dvema prstoma in jih postavi vsakega posebo lepo k posteljici. Kakor da bi me ošnila strela. Ne spominjam se več, kaj sem prav za prav storila. Vem samo, da sem se dolgo jokala in smejala, pritiskala otroka k sebi in se zavedala ene same misli: Hristo ni mrtev. On živi v otroku. Kakor da se je v meni nekaj razklato. Kakor da se je počasi dvigala megla s sveta, jaz pa sem stopila v krog živih. To me je rešilo. Domači se sedaj mislijo, da mi je pomagala neka znamenita specialiteta, ki so mi jo takrat dajali. Tako sem se umirila. Modro sem sprejela zakon narode, ki se mi ni zdela odlej več tako pošastno kruta. Smrti ni. V meni žive moji dedi. Jaz bom živeła v svojih snukih.»

Irinino lice se je blede in mirno odražalo v mraku. Povesila je glavo, pogledala svoje prekrizane roke.

«To je vse», je rekla. «Moje trpljenje je globoko skrito tujim očem. Jaz pa sem postala svojemu sinu dobra mati.»

Nebo in morje sta se zlili v neskončno temno modrino. Midve sva poslušali njeno pojoče molčanje.

Dom

Anica Černe j

*Nekega dne je utihnil
škrjanček na polju,
dom se je zgodaj jeseni
v čudno tišino odel.
V vrtu so rože zaprle
trudne cvetove.
Mrak je dehteče njive
ajde objel.*

*Nekega dne smo strmeli
v praznino ob mrtvem očetu,
ki je še ljubil življenje
in cvetje in sonce in nas.
Drobne čebele so bile v ajdovi paši,
ko se je tiho iztekkel mu čas.*

*Nekega dne smo v dnu srca
začutili,
ko da je dih življenja
ustavila bela smrt,
ko da so v cvetju umrle
ajdove njive,
v pričakovanju čebele
in panji in trte in vrt.*

*Mati je ostala sama in tiha
ob zadnji resnici.
Ni nas prosila niti bližine,
niti ljubezni, niti moči.
«Moji otroci,
saj bom molče nosila,
le da vam v meni,
samotni, spet dom oživi.»*

»Gospa Curie«

Odlomek*)

Doktor Curie,¹ njegov sin Jacques,² Josip Sklodowski³ in Bronja⁴ s strahom opazuje vedenje otrple, mirne, v črno oblečene ženske; Marija je postala avtomat. Celo pogled na otroka ne vzbuja v njej nobenega čustva. Čeprav toga, v mislih odsotna soproga ni sledila mrtvemu, se vendarle zdi, da je zapustila živeče.

Toda ti je niso pozabili in skrbe za njeno bodočnost, na katero sama še ne more misliti. S Pierrovo smrtjo so se pojavila važna vprašanja. Kakšna bo usoda Pierrovih raziskavanj, ki so ostala nedovršena? Kaj bo z njegovo profesuro? Kaj se bo zgodilo z Marijo?

Njeni svojci se s pridruženim glasom razgovarjajo o tem in razmišljajo o pobudah, ki jih dajejo predstavniki ministrstva in univerze, kadar prihajajo na dom. Dan po pogrebu je predlagala vlada za vdovo in otroka Pierra Curieja narodno pokojnino. Jacques je poročal Mariji o tem načrtu, ta pa ga je odbila z besedami: »Ne maram nobene pokojnine. Dovolj sem še mlada, da bom preživljala sebe in otroka.« Njen glas je nenadoma spet odločen, v njem zazveni nekaj njenega vsakdanjega poguma.

Med oblastni in družino pa valovijo razgovori sem ter tja. Univerza bi radi volje obdržala Marijo v svojem zboru. Toda pod katerim naslovom in v katerem laboratoriju? Ali bi mogli to genialno ženo nekomu podrediti? In kje najti profesorja, ki bi bil sposoben, da prevzame Curiejev laboratorij?

Tudi Marija, ki naj bi povedala svoje želje, ne da jasnega odgovora. Pravi, da sedaj ne more razmišljati in da ne ve ...

Tedaj spoznajo Jacques, Bronja in Georges Gouy, Pierrov najboljši prijatelj, da morajo prevzeti namesto Marije iniciativo in namesto nje sklepati. Jacques Curie in Georges Gouy se odpravita k dekanu fakultete. Prepričati ga skušata, da je za nadaljevanje dela, ki sta ga Curieja začela, Marija edini sposoben fizik na francoskem. Marija bi bila edini učitelj, ki bi bil vreden Pierrovega nasledstva. Marija bi bila edini predstojnik laboratorija, ki bi lahko nadomestila pokojnika. V tem primeru je treba zavreči tradicijo in običaje ter imenovati gospo Curie za profesorja na Sorbonni.

Neumornemu prizadevanju Marcelina Berthelota, Paula Appella in prorektorja Liarda zares uspe, pridobiti upravno oblast za pogumno in plemenito dejanje. Na svoji seji dne 13. maja 1906. sklene svet naravoznanstvene fakultete soglasno, da stolica, ki je bila ustanovljena za Pierra Curieja, ostane in se izroči Mariji, ki jo imenujejo za izrednega profesorja z letno plačo deset tisoč frankov, počenši s prvim majem 1906.

Prvič se je zgodilo, da je bila za profesorja na francoski visoki šoli postavljena ženska.

Marija je raztreseno poslušala svojega tasta, ki ji je poročal o podrobnostih težke naloge, ki jo bo morala sprejeti. Na kratko je odgovorila: »Poizkusila bom.«

*) »Gospa Curie« je naslov življenjepisa, ki ga je v francoščini spisala Eva Curie, hčerka Francoza Pierra Curieja in Poljakinje Marije Sklodowske, slavnih iznajditeljev radija in velikih dobrotnikov trpečega človeštva. Slovenski prevod je izšel letos pri založbi »Modra ptica« v Ljubljani. — Kakor je Marija Curie Sklodowska največja žena v zgodovini sveta, tako je knjiga »Madame Curie« med najzanimivejšimi deli svetovne literature, prevod »Gospa Curie« pa med najlepšimi knjigami, ki so kdaj zagledale luč sveta v slovenski besedi.

Tu objavljeni odlomek se nanaša na življenje gospe Curiejeve neposredno po nesrečni smrti moža.

¹ Tast Marije Sklodowske, ² svak, ³ brat, ⁴ sestra.

Prip. ur.

Pierre's izrek, izrek, ki je bila njegova moralna oporoka in njegov ukaz, je bil zapisan v njenem spominu in ji je kazal pot.

«Naj pride karkoli, in četudi bi ostalo človeku samo brezdušno telo, vseeno bi moral še delati.»

*

Marijin dnevnik:

Rekli so, naj bom tvoja naslednica, dragi Pierre, namesto tebe naj predavam in prevzamem tvoj laboratorij. Sprejela sem. Ne vem, ali je prav ali je napak. Včasih se mi omenijo, da bi ti bilo ljubo, ko bi predavala na univerzi. Rada bi se vsaj potrudila in poskusila nadaljevati delo. Včasih se mi zazdi, da bom tako se naplaše živela, nato pa zopet, da sem nora, ker se tega lotavam.

7. maja 1906.:

Dragi Pierre, vedno mislim nate, glavo mi hoče raznesti in razum mi jemlje. Ne morem razumeti, kako naj še dalje živim, ne da bi te videla, ne da bi se mogla nasmešljati ljubemu, življenjskemu drugu.

Ze dva dni je na drevju listje in v vrtu je sedaj lepo. Zjutraj sem bila z otrokoma tam. Mislila sem, da bi bil tudi ti vesel ob pogledu nanju in da bi me poklical, naj pridem gledat zrnzen in cvetoče narcise. Na pokopališču včeraj nisem in nisem mogla razumeti pomena besed «Pierre Curie», ki so ju vklesali v kamen. Lepota pokrajine me je zabolela pa sem potegnila pačolan čez obraz, da bi gledala svet samo še skozi kopreno ...

11. maja:

Dragi Pierre, vstala sem še precej naspana in razmeroma mirna. Komaj štiri ure je minilo od tedaj, pa mi je že zopet, da bi tulila kot duja žival.

14. maja:

Moj mali Pierre, rada bi ti povedala, da so negojci v cvetju, glicinije, šipki in perunike pa pricenjajo cveteti — vseh bi ti bilo.

Prav tako ti moram povedati, da so me imenovali na tvoje mesto in da so se našli hedaki, ki so mi k temu čestitali.

Povedati ti moram, da nič več ne ljubim sonca in tudi cvetlic ne, če jih gledam, mi je hudo. Raje imam mračne dneve, kakrsen je bil ob tvoji smrti, in če lepega vremena ne sovražim, je to samo zaradi mojih otrok, ki jim koristi.

22. maja:

Vse dneve sem v laboratoriju, to je vse, kar zmorem. Tam mi je boljše kakor kjer koli. Ne morem si misliti, kaj bi me moglo še razveseliti: morda znanstveno delo — toda ne, kajti če bi uspela, bi ne mogla prenesti misli, da ti o tem ničesar ne veš.

10. junija:

Življenje je obupno. Zaradi vsakdanjih opravkov ne morem niti v miru misliti na svojega Pierra.

*

Jacques Curie in Josip Skłodowski sta zapustila Pariz. Tudi Bronja se bo morala v kratkem vrniti k možu v Zakopane.

Nekega večera, enega izmed zadnjih, ki jih bosta sestri še skupaj preživeli, potegne Marija Bronjo v svojo spalnico, kjer gore kljub poletni vročini v peči polena. Nato zaklene vrata. Bronja skuša razbrati s sestrinega obraza, kaj namerava. Se bolj je bled, še manj je v njem krvi kot navadno. Molče izvleče Marija iz omare precejšen sveženj, povit v trdi, debel in nepremočljiv papir. Sede k ognju in s kretnjo povabi sestro, naj prisede. Na kamninu leži dvoje močnih skarij.

«Bronja» zamrmra Marija, «pomagati mi moraš.»

Počasi razvozlja vrstico in razgrne papir. Z zlatim sojem obseva plamen njene tresoce se roke. Pokaze se skrbno v blago zaviti zavoji. Marija se nekaj časa okleva,

nato razprostre belo platno in Bronja skoro zavpije od groze; pred njo je odvraten kup obleke, perila, potrnele krvi in posušenega blata. Do tega trenutka se Marija ni tocila od obleke, ki jo je nosil Pierre takrat, ko ga je na Rne Dauphine podrl voz.

Vdova prime za skarje in prične striči temni suknjič na kose. Kose meče drugemu za drugim v kamin in opazuje, kako prasketajo, se kadijo, zgorevajo in izginjajo. Nenadno pa preneha. Zaman se bori proti solzam, ki so ji zalile utrujene oči. Med gubami blaga opazi se zadnje lepljive ostanke mozgan, ki so se pred nekaj tedni bili zibel plemenitih misli in genialnih doznanj.

Ko je delo, med katerim nista izpregovorili niti besedice, opravljeno, vzeta v ogenj še ovojni papir, platno in brisačo, ki sta jo rabili, ko sta si umili roke.

«Ne mogla bi prenesti, da bi se tega dotaknile tuje roke,» izdavi končno Marija. Potem se približa sestri in pristavi:

«Sedaj pa mi povej, kako naj živim. Vem, da moram, kako naj to napravim? Kako naj to napravim?»

Nenadoma se v strahovitem napadu obupa zruši in oklene svoje sestre. Bronja nesrečno in izčrpano žensko podpira, miri ter končno sleče in spravi v posteljo.

Naslednji dan je Marija zopet tista otrpla in brezcutna lutka, v katero se je izpremenila 19. aprila. Tudi tedaj ko stopa Bronja na vlak, se ji zdi, da se je v slova objela z lutko, ki je potem negibno obstala in brezcutno strmela za odhajajočim vlakom; ta slika bo sestro še dolgo mučila.

V domu, ki je še tako ves poln Pierra, da prevzame Marijo zvečer, če pozvoni, za četrtniko sekunde nora misel, da so bile to le težke sanje, in da bo zdaj zdaj vstopil Pierre Curie, v tem domu se počasi zopet naseli nekakšno «normalno» življenje. Na mladih in starih obrazih, ki jo obdajajo, bere nekakšno pričakovanje. Od nje pričakujejo osnutkov in načrta za bodočnost. Ta osemindesetletna, od trpljenja izčrpana žena je sedaj poglavar družine.

Marija sklene, da ostanejo preko poletja v Parizu, da bo mogla delati v laboratoriju in se pripraviti za predavanja na Sorbonni, s katerimi mora pričeti v novembru. Ta predavanja morajo biti vredna Pierra Curieja. Marija zbere njegove zvezke, in knjige ter pregleda učenjakove beležke. Zopet se zakoplje v študij.

Delež kmečke in delavske matere v narodnem občestvu

Angela Vodé

*Ko so sinovi stali v svitu jekla,
slovenska mati, mati mučenica,
bila si kosec in orac in dekla,
bila si zemlje naše vladarica.*

Marija Brencić

To je bilo takrat, ko je ohranjala naša kmečka mati domovino, dom, rodno grudo.

Moz in sin sta odšla na bojno polje, ona pa se je borila doma. Borila se je proti pomanjkanju in bedi, proti sovražnim oblastnikom, ki so tiho ali glasno snovali smrt njenemu narodu. Toda naša mati se je upirala. Preveč zdravega čuta in volje za življenje je bilo v njej, preveč so bile trdne vezi, ki so jo vezale na njen rod. Zato se je upirala zelji in sodbi tujih zatiralcev in ob-

lastnikov in je pogumno sklenila živeti, hvarniti svoj zarod in ga ohraniti.

Prijela je za plug in brano, ki jo je prej vodil njen mož, vsejala je seme in glej, obrodilo je polje, prepojeno z njenim znojem, prav tako kakor je obrodilo prej, ko ga je obdeloval mož.

In so prišle razne nevesčnosti, zastopnika družine so klicale oblasti. Tedaj je pogumno stopila prednje naša preprosta mati in opravila, da je bilo prav.

Dom je bil urejen, polje je rodilo, živina je uspevala. Življenje je teklo dalje kakor prej, urejala in vodila ga je naša mati. In če so jo otroci izpraševali po očetu, jim je smehljaje odgovarjala, da se bo zagotovo kmalu vrnil. Ni jim razodevala bojazni, ki

ji je stiskala srce. Sama sebi je dajala poguma, s pogledom, uprtim v bodočnost.

Tudi delavska mati je v tistih svinčenih dneh podvojila svoje sile — in stroji v tovarni se niso ustavili, čeprav so jih zapustili možje delavci. Takrat se je izkazalo, da žena ni slabotno bitje, marveč da je v njej moč, ki premaga vse ovire, zlasti kadar se zaveda, da dela za svoje najdražje. Naša delavska mati se je zavedala, da s svojim delom ohranja življenje svojim otrokom, da jim gradi lepšo domovino. Upala je, da s svojimi rokami »kleše granitni temelj novi zgradbi«...

Nova domovina marsikaterih upov ni izpolnila, zlasti ne delavski in kmečki materi. Toda ni bila domovina, ki ju je prikrajšala, bili so ljudje, ki niso prav razumeli, kaj je narod in domovina, kaj oblast in pravica, ki so se obnašali kakor tisti francoski kralj, ki je rekel: država sem jaz... Vrstili so se drug za drugim, drug je bil podoben drugemu. Nihče ni hotel več vedeti, da je bila v prvi vrsti delavska in kmečka mati tista, ki je gradila temelje tej domovini. Niso ji dali, da bi gradila dalje, da bi tudi ona soodločala. »Kaj bi ona, neučena in preprosta, mi smo zato tu, da jo vodimo, ona zato, da nas posluša.« Niso ji dali pravic, marveč so izmalili še tiste, ki jih je imel njen moč. Tudi njegove krvave srage, ki jih je prinesel z bojišča, njegove žulje, ki mu jih zadaja delo na polju in v tovarni, so prezrli...

To je bil velik greh nad narodom, nad možmi in nad ženami, nad našimi materami. Ljudske množice in poedinci, ki se jim odreka pravica do soodločanja v skupnih zadevah, postanejo brezbrizni in otopeli. Njihov delež je le trdo delo in borba za vsakdanji kruh. In če postaja ta vsakdanji kruh pičel in ne pomagajo prošnje za izboljšanje — tedaj se polašča množic in poedincev malodušje in otopelost. Vera v lastno moč in v moč svojega naroda gine, ker gine samozavest poedincev.

Ti pojavi pa so nevarni zlasti danes, ko prihajajo iz tujine vabljeni glasovi in prišepetavajo starim in mladim, možem in ženam. Za vsakega najdejo pravo besedo in pravo darilo. Ali se bo narod, ki se mu je vcepiljo vse premalo samozavesti, zavedel o pravem času, da bi to tujo ljubezen drago plačal, da bi se bela pšenica njegovih zlatih polj spremenila v morilno kovino, ki bi

zadajala smrt njegovim lastnim otrokom? — Danes potrebuje naš narod sodelovanja vsakega poedinega člana, da si bo ohranil svojo svobodo in samobitnost. Zato je treba dvigniti samozavest, zaupanje vase, v lastne sile, pravilno spoznati in presoditi položaj.

Naša mlada država si gradi nove temelje z novim sporazumom s tremi narodi, ki hočejo delati za moč in blaginjo skupne države. Prepričani smo, da bodo trdnješi, in gledamo z zaupanjem v bodočnost. A resnično in trajno trdnost jim bodo dala le prava demokratična načela, ki bodo omogočala sodelovanje pri gradnji države vsem državljanom, moškim in ženskam.

Če ima žena in mati dolžnost, da brani svojo domovino in jo ohranja, kadar je v nevarnosti, tedaj naj se ji prizna tudi pravica, da soodloča ko je treba graditi. Ali niso vprašanja, ki gibljejo življenje njene domovine, v najtesnejši povezanosti z njenim lastnim življenjem, z usodo njenih otrok, njene družine? Ali ne čutita prav kmečka in delavska mati vse teže neurejenega gospodarstva, nezadostnih zdravstvenih naprav, neživiljenjsko urejenega šolstva? Ko se bodo tudi kmečke in delavske matere zavedle, ko bodo vse žene spoznale, da tudi one soodločajo o bitnih vprašanjih naroda in države, tedaj bodo z vse drugačnim zanimanjem sledile vsemu, kar osrečuje in kar ograža naš narod. Nič več ne bodo stale brezbrizni ob strani, marveč njihova zavest odgovornosti bo zrastle v silo, ki prestavlja gore. Samo zavest soodločanja more dvigniti zavest odgovornosti. Prav v tej zavesti pa je moralna moč naroda, ki je za njegovo samoohrano neskončne važnosti. Tega se mora zavedati danes zlasti mali narod.

Če hoče naš mali narod zdramiti vse svoje moči, tedaj naj se zave, da je treba najprej dvigniti sile naše matere, zlasti tiste, ki narod ohranja, to je kmečke in delavske matere. Treba ji je vcepiti samozavest, ki jo daje edinole dejansko sodelovanje za dobrobit svojega ljudstva. Tedaj bo naša mati v resnici zaživela s svojim narodom, tedaj bo zopet vzplamtela njena požrtvovalnost. Zavedla se bo, da mora ohraniti svojim otrokom dom in domovino. In če nas bo zajel vihar, tedaj bo v veliki meri njena zasluga, da nam bo zasijala po velikem petku velika nedelja.

Umetnost

Ob tridesetletnici umetniškega delovanja Pavle Lovšetove

Pia Lipovšek-Menardi

Ko so me naprosili, naj napišem nekaj vrst ob tridesetletnici naše gospe Pavle, sem se nemalo začudila. Pred oči mi je stopila njena mladostna sveža pojava, v ušesih so zazveneli srebrni zvoki njenega glasu kakor vedno na višku prožnosti in miline — in že tridesetletnica.

Napotila sem se k njej, povedala, za kaj gre, in jo pobarala za nekaj podrobnejših podatkov. Pa kar ni hotela z besedo na dan, češ, da se je že dovolj o njej napisalo in da spričo resnih današnjih časov pač ne bi bilo na mestu omenjati tridesetletnega delovanja tako malo važne osebe, kakor je ona. A njena prevelika skromnost jo je zavedla v zmoto! Ravno ti resni časi dajejo povod, da se z vso zavednostjo oklenemo naših narodnih kulturnih dobrin in vrednot, da se z vso ljubeznjivo in hvaležnostjo spomnimo vsakega, ki nam jih je ustvarjal in pomagal graditi na katerem koli polju. Pa naj bi v časih, ko smo tako potrebni svetlih vzorov nesebičnega, idealnega dela, ne slavili tako važne obletnice, kakor je ta? Trideset let v službi glasbene umetnosti, v službi predvsem slovenske glasbene umetnosti, posvetiti vso svojo bogato pevsko nadarjenost izključno le svojemu narodu doma in v tujini, trideset let neprekinjenega študija in neumornega dela — to pač zasluži spomin in proslavo. Lovšetovi je bil dan veliki dar in z njim velike dolžnosti, ki se jih je v polni meri zavedala. Pri tem je še vzorna žena, mati in gospodinja, kar pomeni že samo na sebi življenjsko nalogo! In naj ne bomo srečni in hvaležni, da štejemo gospo Pavlo med svoje, naj ne bomo ponosni nanjo?

Kot 14letna je vstopila v Matični zbor. Študirali so ravno Verdijev Requiém za koncertni nastop. Na nekem mestu je treba zapeti visoki b in sicer pianissimo. Mojster Hubad je poveril to vlogo Lovšetovi. Tako je prvič nastopila z enim samim tonom. Na Hubadovo prigovarjanje je začela študirati solopetje.

Po treh letih učenja je sledil prvi uradni koncertni nastop. 14. marca 1909. je pela

sopranski solo v Bendlovi kantati Švanda dudak. Sodeloval je takrat sloviti zagrebški tenor Ernesto vitez Cammarota.

Mesec nato ji je umrla mati. Ta smrt in vse takratne okoliščine so bile vzrok, da je petje popolnoma opustila. Da ni bilo Hubada, ki jo je končno po polletnem odmoru le pripravil do ponovnega študija, bi danes ne bila, kar je. Sledili so šolski nastopi in koncerti. Z dvajsetimi leti poroka, nato osemletno bivanje v Novem mestu. Med tem časom le koncertna gostovanja v Ljubljani. V to dobo pade tudi svetovna vojna. Ko je bil njen mož kot častnik službeno prestavljen na Dunaj, ga je obiskala in ob tej priliki pridno posečala operne predstave in koncerte. Imela je kot častnikova žena znizano vstopnino in je to s pridom izrabljala. To je bilo njeno prvo študijsko potovanje. A glavno delo je sledilo po vojni.

Ko sem prelistavala kritike njenih nadaljnjih nastopov, je moje občudovanje kar rastlo. To ogromno število uspehov na kon-

certnem odru, v operi, doma in v tujini! Zvezek za zvezkom velikega formata na gosio nalepljenih straneh s samimi slavonspevi. Da je to zmogla! Kakšno delo in kakšni uspehi! Vsega nasevati tu ni mogoče. Sicer pa je v četrtem letniku tega lista podal Ivo Peruzzi precej izčrpen pregled do leta 1926, in je s tem vsaj del udeleževanja gospe Pavle podrobneje zabeležil. Poudarila bi samo, kar se mi vidi najvažnejše: dobe, v katerih se je njeno pevsko poslanstvo najjasneje izrazilo.

To je bilo leta 1919, takoj po prevratu njene turneje s pokojno Dano Kobler-Glebo po Jugoslaviji. Koncertirali sta takrat kot prvi Slovenki v Zagrebu, v Beogradu (tu so jima priredili tudi koncert na dvoru), v Novem Sadu in Varazdinu. Kritike so bile povsod polne navdušenega priznanja za umetnici, slovensko umetnost in našo narodno pesem. Ob priliki dvornega koncerta je izjavil takrat prestolonaslednik Aleksander, da smatra gospo Lovsetovo za naravnost dovršeno interpretinjo slovenske pesmi. Dejal je med drugim: »Ti dve umetnici zaslužita, da gresta v svetovna mesta, kjer bi stekli slovenskemu delu našega naroda veliko slave in pohvale.« Morda se je Lovsetova takrat porodila misel na turnejo v Ameriko? Ob tej priliki je bil podeljen umetnicama red sv. Save.

Nato njeno operno udejstvovanje. Leta 1921 je debutirala kot Filina v operi *Mignon* z izvrstnim uspehom. Odslej do leta 1927 je deloma kot članica, deloma kot gostja posvetila svoje umetnostno delovanje v glavnem tej panogi. Rekla bi, da so takrat tekla naši operi klasična leta, ko o krizi in o podobnih tezavah ni bilo govora. Z užitkom se vsi spominjamo takratnih kvalitetnih predstav in si želimo nazaj v one srečne čase. Lovsetova je doživljala v operi uspeh za uspehom. Kdo ne pomeni več njene Rozine, Lakmé, Micaele, Minke v Gorenjskem slaycku, Rosaure v *Zvedavih ženah* Wolf-Ferrarija, Manone, Butterfly, Nedde? Kdo ne pžiya ob spominu na izvrstne uprizoritve Verdijerih oper *Trubadurja* in *Rigoletta*, njene Leonore in Gilde, ter Mozartovih *Don Juana* in *Così fan tutte*, kjer smo jo čuli v vlogah Zerline in Fiordiligi? Udeležila se je tudi gostovanj naše opere v večjih mestih naše države v letih 1926 in

1927, ter bila eden izmed glavnih, če ne glavni faktor, ki so operi takrat pripomogli do tako velikega uspeha. Nerazumljivo nam je, kako je moglo priti po vsem tem do že znanih nesporazumov med njo in upravo, in premnogi se danes obžalujemo, da je uprava takrat ni umela prikleniti trajno nase in je s tem izgubila domaćo pevko tako odličnih kvalitiet.

V neprestani želji po izpopolnitvi se je Lovsetova odločila za ponovna študijska potovanja. Tako je odšla najprej v Prago in tam posecala koncerte in operne predstave. V Milanu se je pri maestru Vanzu posvetila izključno študiju italijanske operne glasbe. Maestro Vanzo, osebni prijatelj Puccinija, ji je zlasti za Puccinijeve opere dal natancna navodila glede tempov, kakor jih je skladatelj zelel. Sama pravi, da spada čas v Milanu med najsvetlejšje spomine njenega pevskega delovanja. Maestro Vanzo in komorni pevec Rittershaus v Berlinu, pri katerem je kasneje vzela nekaj lekcij, sta ji zatrjevala, da ji v tehničnem oziru ne moreta ničesar več nuditi, tako temeljita je bila Hubadova šola. »Kar znam, sem se pri Hubadu naučila,« pravi gospa Pavla. Rittershaus jo je hotel po vsej sili spraviti v berlinsko državno opero. Z uspehom je pela na audiciji pred ravnateljem in dirigenti državne opere v nemščini arijo iz *Trubadurja* (Prizor v jeci). Ker se je pa ravno takrat nahajal glavni ravnatelj opere Bruno Walter v Londonu, ni prišlo do končnega sporazuma. Ko so jo nato nekaj mesecev kasneje po Walterjevi vrnitvi ponovno pozvali na preizkušnjo, je bila že vezana: odpravljala se je na turnejo po Ameriki.

Amerika — poglavje zase. Mislim, da večletno delo še tako agilnega društva za izseljence ne bi bilo v stanu doseči niti polovico propagandnega uspeha, ki ga je z nekajmesečnim koncertiranjem med rojaki dosegla naša pevka. Sla je med nje in jim s svojim srebrnim glasom zapela znane na peve naših lepih narodnih popevk, zapela jim je tudi najlepše in najboljše iz zaklada naše umetne pesmi in s tem pokazala, da smo sicer majhen, a tvoren narod, ki se na tem polju lahko meri z največjim. In končno jim je zapela tudi skladbe iz mednarodnega glashbenega zaklada in dokazala, da zna najmanj toliko in še mnogo več kakor

mnoge pevke, ki so jih domači Američani steli med svoje zvezde. Vzbudil se je ponos ob spoznanju, kako navdušeno priznanje je njihova rojakinja dosegla pri domačinih in tovarish drugih narodnosti. Njen trud je bil velik, neprestana dolga potovanja, koncertiranja, vabila na vse strani — a bil je moralno bogato poplačan. Oboževali so jo, kritike so prekipemale od navdušenja in hvaležnosti. Da navedem samo nekaj značilnih odstavkov:

Ob priliki prvega koncerta zaključek poročila v časopisu «Nova doba» (Cleveland-Ohio):

«Obdržite torej, bratje v Jugoslaviji, svoje spore zase, obdržite svojo politiko zase in če nam ze hocete kdaj kaj poslati, pošljite nam srebrno-glaslega poslanca in poslanko, da nam govori v najlepšem dialektu naše nekdanje domovine — v slovenski pesmi. Te dni ste nam poslali poslanko dobre volje v osebi gospe Pavle Lovšetove. Vse kar moremo reči, je: hvala vam, bratje v domovini, in iskren pozdrav njej, ki prihaja v imenu slovenske pesmi.»

Se značilni stavek iz neke druge ocene:

«Ampak gospa Lovšetova, ta ni samo pevka, ona je pesem sama na sebi.»

In končno ob zaključku njene turnee v «Novi dobi»: «Pozdravljena Ti velika hči malega slovenskega naroda, kateremu si izkazala toliko uslug v daljni tujini in ne pozabi ga, kakor tudi on ne bo pozabil Tebe, Tvoje pesmi, in Te bo ohranil v najlepšem spominu.»

Po vrnitvi v domovino se je Lovšetova posvetila samo še koncertnemu udejstvovanju. Nastopala je samostojno ali pa sodelovala pri večjih koncertih. Vsakemu, ki jo je potreboval, je bila vedno radevolje na razpolago. Kljub temu, da si je znala ohraniti neizpremenjeno svežino glasu, se je zadnja leta iz neumljivih razlogov osredotočila skoraj izključno na pedagoško delo. A obnovovalci njene umetnosti še nismo obupali. Potrpežljivo čakamo na ponovni javni nastop in upamo, da ne čakamo zaman.

Ko proslavljamo tridesetletnico pevskega udejstvovanja naše gospe Pavle, se mi ne hote poraja misel — kako dooro bi bilo našemu narodu, če bi nas bilo mnogo, ki bi znali trideset let svojega življenja tako porabiti in živeti, kakor jih je ona.

Pota bolgarske žene

Stefan Atanasov

Bolgarska žena, dekle, mati, tako delavka kakor inteligentka, deli z možem težko usodo današnjega surovega časa. Vidimo jo v tobačnih skladiščih, kjer niza tobakove liste in pljuje kri, vidimo jo na polju, sklonjeno od ranega jutra do kasne noči na črno zemljo, ki so ji jo zapustili dedje. Vidimo jo v pisarni, šoli, na ulici, v hiši — povsod skuša razbiti verige suženjstva in hinavščine.

Bolgarski narod, vkljenjen v dvojni jarem, političnega pod Turki in duhovnega pod Grki, je bil prisiljen vlagati velik del svojih energij v borbo proti obema, če si je hotel ohraniti svojo nacionalno skupnost. Prav zato pa pri nas ni moglo biti javnih kulturnih pokretov, ki so imeli drugod v svobodnem političnem življenju pravico do obstoja, ali pa so šele delali prve plahe korake v življenje.

Naša ženska društva kot samostojne organizacijske enice obstojajo iz leta 1868,

ko se je osnovalo prvo žensko društvo v Plevnu.

Danes imamo skoraj v vseh mestih in po večjih vaseh ženska društva — njihovo število presega 150. Za zgodovinski razvoj našega ženskega gibanja je zanimivo, da si je postavljalo naloge povsem neodvisno od ženskega značaja, le v soglasju s časom in danimi pogoji ter se posluževalo sredstev, ki so ustrezala dobi.

Bolgarsko žensko gibanje lahko razdelimo v tri večja razdobja:

Prva doba je trajala nekako do osvoboditve, ko je bil ves naš narod sredi osvobodiljskih borb. Ustanavljale so se čitalnice, širili so se časopisi in knjige, vse se je začelo javno boriti proti Grkom in sultanu, katerega predstavniki so prav tedaj postajali zelo oblastni. V tem političnem gibanju je sodelovala tudi Bolgarka. Plod tega sodelovanja so ženska društva, ki so se začela usta-

navljati z navidezno prosvetno-dobordelnimi cilji. Odpirala so šole za dekleta, ki so pozneje postale učiteljice, podpirala so revne učenke, družine itd., najbolj pa so koristile osvobodilnemu gibanju. Ko je prvo žensko društvo obstajalo komaj leto dni, so se že ustanavljala nova ženska društva v Gabrovu, Sofiji, Ruse, Razgradu, Svištovu, Plovdivu, Karlovu in Lomu.

Cisto feministične cilje porajajočega se ženskega gibanja na zapadu, emancipacijo i. dr., so nadomestili tu kulturno-prosvetni in revolucijsko-osvobodiljski nameni.

To je bila doba žensk-vojvodk, kurirjev prepovedanega osvobodiljskega gibanja, prevoznikov orožja itd. To je bil čas babe Tonke Obretenove, matere bolgarskih Grak-hov, Rajne Kneginje in še cele vrste znanih in neznanih junakinj, katerih imena so zapisana v naši novi zgodovini.

Druga doba ženskega gibanja nastopa po osvobojeanju. Začetek je označen z zatišjem, kajti zdaj so bile moči vseh vložene v ureditev mlade države in v razdvojenost, ki je bila plod dveh v politiki obstoječih smeri — rusofilske in rusofobske. Toda novi čas je zahteval novih sredstev. Vse, kar je majhne in slabega, zaostaja in odstopa mesta močnejšemu. Pojavljajo se znaki bolj samostojnega ženskega gibanja s konkretnim, pogosto tudi socialnim programom. V tem času so izšli listi «Sodobni potokaz», «Ženski svet», ki se je boril za volivno pravico, «Moda in gospodinjstvo», «Bolgarka» in «Razvitije». Vse te časopise so urejevale le žene.

To je bila doba ustanoviteljic današnjega ženskega gibanja v Bolgariji. Ekaterina Karavelova, A. Toševa, Carevna Miladinova, Čardofonova in druge idealistke, ki jim pomeni žensko gibanje nekaj samo po sebi razumljivega, plod dobre volje in razumevanja, ne pa vsesplošne nujnosti in diferenciacije. To je konec 19. stoletja, čas gospodarskega blagostanja.

Tretja doba, ki traja do danes, se je začela v zadnjem dvajsetletju 19. stoletja, ko je iz Rusije naviralo «narodničestvo», z zapada pa socializem — idejno formiranje širokih ljudskih plasti, čas industrijalizacije in kapitalizacije maloposredniške Bolgarije.

Znano je, da je imelo «narodničestvo» za svoj idejni credo javno solidarnost, sociali-

zem pa razredno borbo, dve skoraj diametralno nasprotujoči si idejni načeli, ki pa imata vendarle nekaj skupnega — organizacijo in prosveto kot porok uspeha in boljše bodočnosti. Ta predpogoj javne borbe je poklical v življenje mnoga društva: prosvetna, stanovska, zadrugarska in druge.

Pod vplivom istega nazora se je začelo pri nas množestveno oblikovanje ženskih društev. Pri vsaki tedanji stranki je bila tudi ženska skupina in ženske priloge v strankinih časopisih. Zemljedelski savez in komunistična stranka sta imela svoje posebne ženske «sajuze» s posebnimi časopisi zanje.

Kljub tej povsem strankarski opredeljenosti je ženski pokret imel svoje jedro v Bolgarski ženski zvezi, ki je bila organizacija na podlagi borbe za emancipacijo, za enakopravnost. V sami zvezi pa je bila borba med dvema smerema: javne strpnosti in razredne borbe. Obe struji sta imeli včasih prav oster značaj, kljub temu pa je BŽŽ ohranila do danes pečat ženske organizacije, ki zastopa predvsem težnjo po emancipaciji in enakopravnosti.

Vidne predstavnice te burne, konstruktivne dobe ženskega gibanja so: Julija Malinova, Ž. Božilova, Pateva, D. Ivanova, sedanja predsednica BŽŽ, R. Petrova in druge, kot predstavnice demokratske smeri; Ana Karima, Bozvelieva, Majmunkova in druge kot marksistično orientirane.

Zadnja leta beležijo v razvoju ženskega gibanja nekaj prehodnega. V naših političnih strankah je žensko delovanje prepovedano, toda vpliv je ostal. Strankarsko udejstvovanje se preganja, vendar pa obstaja pod drugo obliko. Izpreminjajo se časi, izpreminjajo pa se tudi nazori in cilji borbe.

Po 19. maju 1934. bi bila BŽŽ skoraj razpuščena. Rešilo jo je dejstvo, da društvo ni politična organizacija, čeprav včasih vodi tudi politične borbe. Zgodilo se je celo nekaj, kar se zdi na prvi pogled protislovno: Tisti, ki formalno niso priznavali ženskim organizacijam pravice do političnih borb, so dali volivno pravico ženam - materam. Napredni kritični misleci pravijo, da je to navadna politična zvijača. Vendar pa to dejstvo najboljše dokazuje, da predstavlja žena kot kolektivna edinica moč, s katero je treba računati. Sicer tudi računajo z njo, toda ne

z dobre volje, temveč iz nujnosti same dobe.

Danes so naša ženska društva zbrana okoli BŽŽ, ki ima tudi svojo omladinsko sekcijo »Sveža struja«. Imamo še druga društva: Zvezo žen z višjo izobrazbo, društvo »Priateljice Coopa«, »Ljubezen do domovine«, »Klub pisateljic« i. dr., ki pa nimajo velikega pomena, ker njihovi cilji ne izhajajo iz nikakršnih posebnih potreb, ki bi bile specifično ženske.

Javni dogodki, ki morajo zanimati tudi žene

Doma:

Iz naše notranje politike. V ospredju vseh dogodkov v naši notranji politiki stoji še vedno rešitev hrvatskega vprašanja. Kakor je znano, zahtevajo Hrvati priznanje narodne samobitnosti hrvatskega naroda ter avtonomijo v okviru jugoslovanske države. Pogajanja, ki so se začela med predsednikom jugoslovanske vlade dr. Cvetkovićem in pa predsednikom hrvatskega narodnega gibanja dr. Vladkom Mačkom pred veliko nočjo, so se nadaljevala od dne 15. aprila v banskem dvorcu v Zagrebu. Na tem sestanku sta oba politika postavila predloge za konkretno rešitev hrvatskega vprašanja in dosegla soglasje v tem, da predloge prouče na obeh straneh, nakar se bosta ponovno sestala in nadaljevala z razgovori. Vsi državljani, ki se zavedajo resnosti današnjega zunanje-političnega položaja, so prišli do edino pravega spoznanja, da je bodočnost južnoslovanskih narodov v močni in složni Jugoslaviji.

(Sedaj, ko čitate, je sporazum nedvomno že dosežen.)

Tudi pri nas se dviga narodna zavest. Klic po združitvi vseh narodnih sil postaja med našim narodom vse bolj glasen in vsi poštene ljudje, ki jim je korist naroda resnično pri srcu, izražajo željo po skupnem delu za skupno blaginjo. Pravi val navdušenja je vzbudila skupna izjava vseh naših akademskih društev, ki so pokazala, da je v našem narodu še dovolj zdravih sil, ki so pripravljene vse drugo žrtvovati skupnim koristim. Tudi velik del našega ženstva se je strnil k skupnemu delu za narod. Spomenici, ki jo posebej objavljamo, se je pridružilo 66 ženskih društev in žensko članstvo 185 mešanih organizacij. Prav tako so sklenile

Kako veliko vlogo in pomen pripisujejo danes Bolgarki sploh, je razvidno tudi iz zanimanja vsakdanjega in periodičnega časopisa. Ni skoraj dnevnika, ki bi vsaj enkrat na teden ne posvetil ene strani ženam.

Imamo pa tudi čisto ženske časopise: »Ženski glas«, organ BŽŽ, »Ženski Vestnik«, najboljši ženski tehnik, »Ekonomija in domačinstvo«, »Rokodelstvo«, »Beseda« i. dr., ki vsi na različne načine stremijo za kulturo in vzgojo bolgarske žene.

narodno obrambne organizacije: Ciril Metodova družba, Branibor in Slovenska straža, »da bodo nastopale skupno in sporazumno glede potreb, ki jih stavlja pred nas čas, zavedajoč se, da more biti le skupen, premišljen in načrten nastop vseh poklicanih zasebnih narodno obrambnih činiteljev kos vsem nalogam, ki jih lahko prinese čas.« Tudi sokolska društva so se tesneje povezala v istem namenu, ki je združil druge skupine. Medžupni odbor žup dravske banovine kliče Sokolom in Sokolicam: »Čim resnejši je čas, tem večje je naše zaupanje v življenjsko moč našega naroda... Pridite vsi! Zovejo vas bratska srca! Združimo se složno v prostovoljno narodno vojsko!...« Delavske strokovne in kulturne organizacije, ki temelje na demokratični podlagi, izrekajo ne glede na razliko svetovnega nazora medsebojno solidarnost v zadevah, od katerih je odvisna skupna korist naroda: »Vsako malodušje, strankarski prepiri in boji, vsako nadglasovanje in krivično priborjena oblast nas slabijo v našo škodo, naš pogin...« Četniki so na svojem občnem zboru 16. aprila podarjali med navdušenim pritrjevanjem, da je sedaj čas, da postane slovenski narod enoten, da preneha škodljiva strankarska zagriženost in da se združijo vse narodne sile v boju za pravice naroda... Tako sledi druga drugi izjave, ki dokazujejo, da je naš narod zrel, da bo znal ohraniti in obraniti svojo neodvisnost pred komer koli.

Slovo od prijatelja Slovencev. 3. aprila se je poslovil od Ljubljane konzul bivše Češko-slovaške republike, g. inženjer S. Miňovský s svojo soprogo: Konzul Miňovský ni bil le vzoren zastopnik svoje lastne države, marveč je bil tudi resničen prijatelj našega naroda.

Kazal je izredno zanimanje za vse naše kulturno življenje, vzivel se je v naše razmere kot malokdo. Njegovo delo za vzajemnost med nami in Čehi je bilo izredno uspešno, saj se je medsebojno prijateljstvo silno poglobilo in utrnilo. Ko je odhajal, so se poslovile od njega vse organizacije, ki čutijo slovansko in ki jih je globoko zadela tragedija najnaprednejšega slovanskega naroda.

«Rdeči križ» v Srbiji si je nadel nalogo, da čimprej pripravi čimvečje število strokovno izučениh bolniških strelznic za primer vojne. V ta namen prireja številne tečaje za pomožno žensko sanitetno osebje ter neprestano poziva žene in dekleta, da vstopajo v te tečaje ter se pripravljajo na svojo patriotično dolžnost, tako kot so bile pripravljene srbske žene v osvobodilni borbi. Dosedaj je srbski Rdeči križ v svojih tečajih pripravil 3200 žen za sanitetno službo v vojni. Toda to število je še veliko premajhno v primeri s potrebo, ki bo nastala v bodoči vojni ter v primeri s številom žena drugih narodov. Nedvomno pa bodo naše žene čimprej dohitele ostale žene po drugih državah, saj vse njihovo delo kaže, da razumejo svojo dobo in dolžnosti do svojega naroda.

Celibat za učiteljice je ukinjen z novim finančnim zakonom.

Naši bratje in sestre za mejami:

Pesnik Fran Zgur, širom Primorske in izven njenih meja znani rodoljub, je umrl v svojem rojstnem kraju v Podragi. Bil je prijatelj «Zenskega Sveta» in v prvih letih tudi njegov sotrudnik.

Iz Amerike. Stojan Pribičević je znan med svojimi hrvatskimi rojaki v stari in novi domovini zlasti po svojih spisih, ki jih je objavljaval v ameriških revijah o življenju ameriških delavcev, ker je sam živel več časa kot navaden tovarniški delavec. Sedaj je dobil literarno nagrado tisoč dolarjev za svojo študijo o južnih Slovanih.

Po svetu:

Z zasedbo Češke in s podjarmljenjem Slovaske je postala Nemčija znatno močnejša ne le zaradi gospodarskih in vojskarskih pridobitev, marveč tudi strateško: zaokrožila je svoje meje proti vzhodu in pridobila mož-

nosti za nadaljni razmah. To je dala tudi čutiti sosednjim državam z novimi zahtevami. Kakor je znano, zahteva Nemčija od Poljske del onega ozemlja, kjer prebiva nemška narodna manjšina, mesto Gdansk in del zemlje, po katerem ima Poljska dostop do morja. Ta del imenujejo koridor. Rumunijo pa cenijo velesile zaradi njenih neizčrpnih petrolejskih vrelcev. Tudi druge balkanske države imajo svoje zaklade, katere hočeja izkoristiti zlasti Italija in Nemčija, ki smatra ta del Evrope za svoje »interesno območje«.

Ta razmah držav, ki pripadajo osišču Rim – Berlin, pa gledajo druge države nedvomno z zaskrbljenostjo, kajti nobena država ne bi želela tujih uspehov na svoj lastni račun. Zato so se zacele velike države, ki pripadajo demokratskemu bloku držav, to je Anglija, Francija in Amerika, najprej med seboj pogajati, pozneje pa še z manjšimi državami ter z Rusijo. Zlasti aktivno je poslegla v dogodke Anglija, ki je prevzela za primer napada obveznost, da takoj pride na pomoč s svojo vojaško silo napadeni državi. Na podlagi teh obveznosti je Anglija dolžna, da z vsemi svojimi silami priskoči na pomoč naslednjim evropskim državam, če bi bile napadene; Nizozemski, Belgiji, Svici, Poljski, Rumuniji in Grčiji. S tem se je postavila Anglija na čelo velike obrambne fronte proti morebitnim napadom, iz katere ji sedaj umik ni mogot.

Toda totalitarne države (Nemčija in Italija) so hotele preprečiti obrambno povezanost jugovzhodnih in vzhodnih držav. Zato je Italija zasedla Albanijo, ki je tako prišla v okvir italijanskega imperija. Italija je stopila na Balkan na eni strateško najvažnejših postojank.

S to zasedbo se je spremenil položaj na Balkanu in v Sredozemskem morju. Italija more zapreti tujim ladjam vhod in izhod iz Jadranskega morja. Albanija je pa za Italijo važna tudi zato, ker od tu lahko uveljavlja svoj vpliv na ostale dele Balkana. Albanija meji na Jugoslavijo, pa tudi na Grčijo, katere pristanišča so pomorska postojanka za angleško brodovje v Sredozemskem morju. Ti razlogi so vodili Italijo pri zasedbi Albanije.

Demokratske države si veliko prizadevajo, da bi se ohranil mir na svetu. Njim

prednjači v tem naporu *Amerika*. Predsednik *Roosevelt* je poslal nemškemu kancelarju *Hindlbergu* in italijanskemu ministrskemu predsedniku *Mussoliniju* pismo, v katerem ju poziva, naj obvezno zagotovita nad trideset državami v Evropi in Aziji, da jih Nemčija in Italija ne bosta napadli ali pa kako drugače okrnili njihovo neodvisnost. Med temi državami so tudi vse balkanske države. Svoja jamstva naj bi podala Hitler in Mussolini za dobo deset let. Če bi na to pristala, bo *Roosevelt* sam posredoval, da bi tudi ostale države dale Nemčiji in Italiji enaka jamstva. Mem tem časom bi se dosegla na posebni konferenci razorožitev sveta ter ureditev vseh glavnih gospodarskih vprašanj, da bi bila vsakemu narodu na svetu dana možnost nastopiti na vseh svetovnih trziščih kot kupec in prodajalec in da bi se istočasno zagotovile vsem narodom vse surovine, ki jih potrebujejo za svoj nemoten gospodarski razvoj.

To spomenico so vse države sprejele z navdušenjem, razen tistih, na katere je bila naslovljena. V Italiji in Nemčiji spomenico

odklanjajo, oficijalno bo pa odgovoril Hitler 28. aprila, in sicer bo spomenico odklonil. *Mussolini* se bo njegovi izjavi pridružil. (Ko imajo bralke *«Ženski Svet»* v rokah, je odgovor Hitlerja in Mussolinija že objavljen v listih.)

Kakor poročajo listi, bo *Roosevelt* storil nov korak, namenjen uresničenju načrta o desetletnem miru. Če bo pa ostal tudi ta korak brez uspeha, potem bo *Roosevelt* storil vse, da se Zedinjene države Amerike tudi formalno priključijo fronti, ki se ustanavlja pod vodstvom Velike Britanije.

V Angliji se organizira ženski bataljon na pobudo angleških ženskih društev. Prevzel bo v prvi vrsti dolžnosti v zaledju: vzdrževal bo red, oskrboval prehrano ter vsilil prometno in varnostno službo. Odziv žensk je bil tako velik, da so morali radi organiziranja nadaljnje oglase odloziti.

Kitajska filmska igralka *Hen Po Erez* je vstopila v kitajsko vojsko kot navaden vojak. Poslali so jo na fronto, kjer se je odlikovala z veliko hrabrostjo.

Naše žene pri delu

Spomenica slovenskih žen

Slovenske žene smatramo v teh usodnih trenutkih za nujno dolžnost, da poudarimo svojo edinstvo v vprašanjih, ki zadevajo koristi našega naroda in naše države, in da s to edinstvijo manifestiramo za svojo narodno državo, v kateri vidimo edini prirodni okvir za svojo narodno rast ter edino potišvo za svoj politični, gospodarski in kulturni razvoj. Sprico resnosti položaja hočemo usmeriti svoje delo za narod tako, da bo mogoče obiti vsa trenja ter delati skupno za skupne koristi.

V nas je svetel spomin na čas ob majniški deklaraciji, ko so slovenske žene s čudovitim pogumom in vztrajnostjo pomagale graditi našo novo državo Jugoslavijo, ki jo moramo in hočemo z delom utrjevati in ohraniti sebi in svojim potomcem.

V Ljubljani, dne 30. marca 1939.

Vzor ženske požrtvovalnosti in delavnosti. To je gospa Olga Balonova v Mariboru, mati gospe Ivanke Lipoldove. Prejšnji mesec je praznovala 70letnico svojega neumornega življenja. Kjer je bilo treba z besedo ali z dejanjem pokazati svojo narodnost, vedno je bila gospa Olga prva na mestu, a v svobodni državi se je posvetila praktičnemu socialnemu delu tam, kjer narod najbolj potrebuje pomoči: pri varstvu otrok in mladine. Počitniški dom na Pohorju je v prvi vrsti njena skrb, saj se mu je posvetila z resnično ljubeznijo.

«Ženski Svet» smatra za svojo dolžnost, da čestita tej zavedni in požrtvovalni ženi, da opozori našo mladino na eno izmed tistih žen, ki ginejo med nami, žen, ki se žrtvujejo z drobnim delom, ne da bi pričakovale slave in vidnih uspehov za svojo osebo.

Splošnega žensk. društva tečaj «Vzgoja matere». Kakor že dve leti prej si je odbor Splošnega ženskega društva tudi v letošnjih zimskih mesecih nadel nalogo, da v obliki nekeke materinske šole nudi sedanjim in bodočim materam, pa sevé tudi očetom, priliko spoznati se v ciklu predavanj z najbolj perečimi sodobnimi vprašanji glede nege in vzgoje otroka v njegovi razvojni dobi tja do njegove zrelosti. V letu 1938/39. so se vršila v tečaju naslednja predavanja: dr. Božena Merljak: Otroške bolezni. — Prof. Dora Vodnik: Materina skrb za narodno vzgojo. — Angela Vodé: Vzgoja otrokovega značaja. — Dr. Vončina: Kaj mora vedeti mati o duševnem razvoju zdravega in bolnega otroka. — Prof. Anica Černež: Položaj in vzgoja deklet v družini. — Prof. Vlasta Pahner: Mati se vzgaja ob otroku. — Prof. Venčeslav Čopič: Otrokove pravice (s socialnega vidika). — Dr. Darko Černež: Pravice staršev in otrok. — Dr. Božena Merljak: Skupno delo matere in zdravnika. — Dr. Stanko Gogala: Našim družinam manjka očeta. — Dr. Vlado Schmidt: Posebni problemi poklicnega svetovanja za dekleta. — Predavanja so se vršila navadno vsak četrtek zvečer na ženski realni gimnaziji. Brez sence kričeče reklame pa so bila vedno sijajno posečana; saj so imena že priznanih predavateljev jamčila za tehtnost in poljudno poučno vsebino. Vsako predavanje posebej je vzbujalo pozornost in zanimanje. — Splošno žensko društvo pa je razširilo

svoje predavalno delo tudi na deželo, ki se je začela vedno pogosteje oglašati s prošnjo za programska navodila in za predavatelje.

Materinski tečaj v Mariboru. Kakor lani je priredilo tudi letos Žensko društvo v Mariboru materinski tečaj, ki je zopet privabil obilo občinstva. Bilo je deset predavanj in so se vršila od 14. februarja do 15. marca. Spored je bil bogat in pester, saj je obravnaval probleme matere in otroka z raznih vidikov.

Vrsto je začel dr. Skalicky. V svojem skladno sestavljenem, izčrpnem in lepo govorjenem predavanju *«Najvišje poslanstvo žene in zaščita njenega zdravja»* je povedal prav vse, kar je potrebno vedeti ženi, ki se pripravlja na materinstvo. Razen več ali manj znanih, nujnih nasvetov je omenil tudi nekaj stvarnih novih znamenj, n. pr. zabuhlost okrog oči, lažne popadke, ko mora žena iskati zdravniško pomoč. Posebno toplo se je zavzel za materinske domove, kjer ne bi žene samo rodile, temveč ostale toliko časa v njem, dokler bi ne bile spet sposobne za delo. Saj bi se zmanjšalo število zločinov, ki jih store posebno samske matere, ko ne vedo, kam bi s seboj in svojim otrokom.

Praktično izčrpno predavanje dr. Lovreca je tudi vsebovalo nekaj važnih novih nasvetov. Naslov predavanja je bil: *«Higiena šolskega in predšolskega otroka»*. Delil je predavanje na higieno zdravega in higieno bolnega človeka. Veliko zanimanja je vzbudilo njegovo razpravljanje o hrani, ki da je v Evropi sploh napačna. Obžaloval je, da se moški tako malo zanimajo za vprašanja, ki zadevajo njihove otroke. Saj je bil v dvorani en sam moški in še tisti je zbežal, ker ni hotel biti edini!

Nič manj nabita ni bila dvorana pri zelo zdravo zamišljenem in jasnem predavanju gospe dr. Prijateljve, ki je govorila o *«Zunanji negi mladega telesa in zdravi kozmetiki»*. Naslov sam deli predavanje v dva dela. Predavateljica se je takoj postavila na pravilno stališče, da je zdravo telo najlepše. Koža take žene da ne potrebuje posebnih mazil, ki utegnejo celo škodovati. Pač pa je poudarjala pomen kopeli, sonca, zraka, dalje razliko mehke in trde vode itd. Dotaknila se je tudi vprašanja telovadbe, sporta, izletov. Glavni recept: zdrava hrana, zadostno spanje. Nato je podala nekaj opomb k zgodo-

vini kozmetike, nakar je razložila, odkod blede koža: motnje prebave, uživanje začimb itd. Ko je na tabli označila smeri masaže na obrazu in svetovala recept, je po vsi dvorani završalo: vsaka je iskala v torbici papir in svinčnik, dočim je do tedaj vladala napeta tišina!

Četrty večer nas je zopet obiskala priljubljena gospa Pavla Hočevnar, ki je predavala o *«Delu žene za ženo in otroka»* in nam poročala o *«Kongresu MŽZ v Edinburghu»*. V Mariboru je bilo prav potrebno, da slišimo, zakaj se žene sploh združujejo, ko vlada med širšim občinstvom še malo zanimanja za feministično delo. Predavateljica nam je v prvem delu pokazala, kako je žena prišla do spoznanja, da more učinkovito delati le, ako sodeluje z možem v javnem življenju in sicer na gospodarskem, kulturnem in političnem območju. Žena je cel človek in ima poleg skrbi za otroka in moža pravico skrbeti tudi za lastno srečo. Nato je razložila mednarodne zahteve ženskih organizacij, ki se tičejo otroka (Magna carta otroka) in ki se tičejo matere (Magna carta matere). Pri nas je delo otežkočeno, ker še nimamo volivne pravice in torej ne sodelujemo pri zakonodaji.

V drugem delu predavanja je na prijeten način podala nekaj značilnih vtisov s potovanja na kongres in z njega samega. Vse snovi je bilo kar za dva večera in obžalovale smo, da nismo slišati kaj več. Sicer pa je gospa pisala natančneje o kongresu v Ž. S. in Jutru.

Sledilo je predavanje dr. Gogale *«Našim rodbinam manjka očeta»*. Na nazoren način in v toplih besedah nam je povedal marsikatero resnico. Žal je bilo v dvorani malo moških, dasi je bilo predavanje predvsem njim namenjeno. Tako je dvorana sama dokazovala resničnost predavateljevih besed, da se očetje malo brigajo za vzgojo otrok. Očetje večkrat bolj dresirajo kakor vzgajajo. Tako postane oče ženi in otroku tujec. Predavatelj je zahteval od očetov požrtvovalnosti, študija mladinoslovja, upoštevanja dednosti. Oče bodi doma sončen, igra naj se z otroki, jih skuša razumeti, jim pokazati lepe strani poklica itd.

Me bi dodale tole: oče je kot vzgojitelj postal nujen v trenutku, ko je bila žena, ki je doslej vzgajala otroka sama, prisiljena

stopiti na delo izven doma. Breme se odslej mora razdeliti na ramena obeh. (Masaryk!). Nekoč se je znala mati z otroki brezskrbno smejati, če je mož skrbel za gmotno stran. Danes pa je pošel vsled težkih razmer smeh i enemu i drugemu. Zato pa ni mati več ona čustvena stvarca, ki ji more mož po predavateljevih besedah zalučiti v obraz, upravičeno ali ne: *«Ti tega ne razumeš!»,* temveč more biti ona avtoriteta in more tudi ona stati otroku ob strani ob vseh življenjskih vprašanjih, tudi v vprašanjih svetovnega nazora.

Lansko predavanje gospe prof. Černejeve je pridobilo veliko občinstva, saj je njeno ime tudi letos zopet privabilo toliko ljudi, da je bila dvorana do zadnjega kotička polna. *«Napake v značaju naših otrok»* je tudi predavanje, ki zanima prav vsako mater. Z veliko ljubeznijo in razumevanjem otroka je nanizala pred nami najvažnejše napake, ki izvirajo iz njegovega značaja, iz okolja, v šoli, v delu in pokazala, kako naj se jih lotimo. Poudarjala pa je, da moramo otrokovo napako najprej spoznati, najti nje vzrok in ga skušati odpraviti. Nikoli pa ne smemo otroku napake zameriti, temveč se potrpežljivo lotiti zdravljenja. Matere so dobile obilo dragocenih praktičnih nasvetov.

Naslednje predavanje pa je imelo naslov *«Kako spoznavam svojega otroka»*. Gospod učitelj Ledinek, ki je pravkar izdal tudi knjigo o svojem proučevanju šolskega otroka, je podal vso razvojno črto otroka do odraslega človeka na jasnem način, ki so ga oživljali mnogi praktični primeri. Starši, ki poznajo vse značilne lastnosti posameznih dob, se bodo znali vsakokrat pravilno ravnati in ne bodo obupovali ob pojavih, ki nastopajo povprečno pri vseh otrocih istih let enako (n. pr. kljubovalne dobe). Že sama vprašanja: je otrok rad doma, ali otrok dovolj spi, ali je njegova hrana primerna, njegova obleka, ima dovolj prostega časa? opozarjajo starše na vzroke, ki močno vplivajo na otrokov razvoj. Predavanje je dopolnjevalo prejšnje, le škoda, da ni to moglo priti na vrsto prej.

Nato smo dočakali *Angelo Vodetovo*. Naše spoštovanje je po zadnjem ostudnem napadu zrastle v občudovanje in ljubezen, in dobro nam je bilo, ko smo zagledali njen mirni, globoki pogled in zaslišali njeno tiho

besede, ki ne osvaja z govorniškiimi frazami temveč z očitnimi dokazi. Topel tok je vel od nje k nam in njena prepričevalna beseda nam je nehote priklicala medklice so glasanja iz ust.

«Dolžnosti in pravice današnje matere». Pokazala je stališče, ki ga je zavzemala mati nekoč, spremenjene razmere, revščino današnje matere, ki kljub vsem blagoslovljajočim besedam ne uživa skoro nobene zaščite. Bolznosti so se pomnožile, pravice pa ne. Omenila je sramotne razmere naših bolnišnic in porodnic, pomanjkljivosti šol (političar!) itd. Naposled je pokazala vzroke in bedo nezakonskega materinstva. Pomoč? V strujenih vrstah žena, ki naj zahtevajo socialovanje v vsem javnem življenju!

Tako je njeno predavanje bilo v zvezi s predavanjem gospe Hecvarjeve.

Dr. Mar. novo predavanje *«Zdravnikovo stališče do spolne vzgoje od otroških let do zrelosti»* je napolnilo dvorano do zadnje pede, saj so ljudje celo napolnili prostor stoji. Problem je gotovo bistveno življenjski, zanimanje za taka vprašanja je vedno kar največje, torej so se tokrat odzvali moški v veliko večjem številu kakor za pedagoška ali celo njih posebej namenjeno predavanje. Naloga je zahtevala izredne tenkočnosti in zelo mešano občinstvo vseh slojev, starosti in obeh spolov najsrbnejše priprave.

Naglasiti treba, da se je gosp. doktor lotil naloge z vso resnostjo in temeljitostjo, saj pomeni že predavati dve uri po sebi napor. Tem bolj pa je treba pozdraviti pogum in odkritost, s katero je predavatelj obravnaval težki problem. Pokazal je, da je pravi prijatelj mladine in napreden človek. Vse kar je bilo bistveno za naslov predavanja, je za služilo popolno priznanje. Bilo je toliko dragocenih in lepo podanih misli, da bi jih kar radi ponovile. Dajemo samo nekaj primerov: Kdor spolnosti ne priznava, ta ali laže samemu sebi ali je nenormalen človek. Ali. Spolna vzgoja mora biti individualna, zato ne more biti naloga šole. Ali. Koliko nesrečnih življenj bi bilo manj, ako bi zakonca ne spoznala šele v poročni noči, da nista drug za drugega. Ali! Stirimajstletno dekle se je že vdalo spolnemu izzivljanju. Nesrečnica je potrebna pouka, nihče pa nima pravice, smatrati jo za manjvredno. Morda bo

nekoč še najboljša mati in najnežnejša so-proga.

Primeri iz zdravniške prakse so se bolj ponazarjali že itak vzorno sestavljeno predavanje.

Starši doslej še niso imeli prilike dobiti tako uporabnih in stvarnih nasvetov v tem vprašanju. Ko je predavatelj govoril o pomenu sporta za omiljenje spolnosti pri do- raščajočih, je obžaloval, da oblast ne dopušta organizacije gozdovnikov, ko so očitki ven- dar krivični. Odobranje je izzvalo tudi protest proti političnim preganjanjem vzgo- jiteljev, ki so sposobni in neoporečni.

Neutrudljiva organizatorka nad vse uspe- lega tečaja, gospa Levstik je zaključila vrsto s predavanjem: *«Tvoja govorica, mati, otro- ku spetinja!»* Bilo je prav na večer dneva, ko nas je zmedla novica o zasedbi Češke. Njene, včasih vznemene besede o slovenskem jeziku so zdaj izzvale ploskanje, zdaj spet so begali njeni koristni nasveti mimo naših misli, ki so bile trudne in žalostne.

Če je že lanski materinski tečaj pomenil lepo kulturno delo, je bil letošnji kar mno- gostranska slika žene matere in njene borbe za zdrav razvoj otroka v današnji težki dobi. Odziv žena iz vseh slojev je pokazal, da da- nes niso nič slabše matere kakor v dohrih, starih časih. Če je kak otrok prepuščen cesti, leži krivda drugod, ne v materi sami!

Eno samo smo si zazelele ob zaključku, da bi prav isto snov slisale tudi matere na deželi, ki jim niso dostopne knjige, ne te- čaji, ne dispanzeri za dojenčke, le da bi mo- rala biti nekoliko spremenjena za deželske razmere. Poizkusiti bi se dalo vsaj v takih krajih, kjer je več vasi blizu skupaj. Zimske nedelje pred večernicami ali po večernicah bi gotovo privabile kmetice in včasih tudi kmete, saj uče izkušnje, da so prav kurečice za dobre nasvete sprejemljive!

Od predavateljev in predavateljic bi seve- da ne bilo mogoče zahtevati, da se zrtujejo in nosijo celo sami stroške, vendar bi denar, ki bi ga društvo porabilo za tak namen, bil prav tako dobro naložen, kakor če s to ali eno malo svotico podpre tega ali onega re- večja, ko vendar vemo, da je milosčina po svojem bistvu zelo dvomljive vrednosti. Sto- piti bi se gotovo dalo v stik z učiteljicami in družici v takih krajih.

Delavnemu Ženskemu društvu, zlasti pa ge. Levstikovi, še več takih uspehov in po možnosti v še širšem delokrogu!

O. M. Š.

Zaželen sestanek javnih delavk iz vseh krajev naše banovine je bil letošnji občni zbor *«Kola jugoslovanskih sester v Ljubljani»*. Na to zborovanje so prišle zastopnice iz bližnjih in daljnih, celo iz skrajnih podružnic z željo, da si razkrijejo težave in okrepe duha z novimi napotki in pobudami. Poročila teh delegatk so pričala, kako se naša žena tudi po manjših krajih zaveda dolžnosti, ki jih nalaga današnji izjemni čas. Poleg visokih števil, ki so označevale oblačilne komade in obutev, težo živil in vsoto podpor, katere je naša javnost darovala potrebnim dečim, materam in študirajoči mladini preko nikdar trudnih rok kolašic, smo slišale tudi naslove predavanj, prireditve in posredovanj, s katerimi izpolnjujejo društva svojo širjo kulturno nalogo po zgledu svojih prednic, prvih delavk *«Kola srbskih sester»* v onih predelih naše domovine, ki so bili do balkanske vojne pod turško oblastjo. Veliko socialno-gospodarsko moč nekaterih *«kol»* predstavljajo počitniški domovi, ki so neprecenljive važnosti za zdravje naše dece. Marsikateri siromašni otrok se po znižani ceni ali celo brezplačno okrepi v teh domovih.

Celotna slika letošnjega zborovanja glede delavnosti posameznih društev je bila prav značilna. Matično ljubljansko kolo, ki je na prejšnjih občnih zborih poročalo o delu svojih dveh kulturnih odsekov: *«Edinstva slovenskih žen»* in *«Jugoslovanske majke»*, je v pravkar zaključenih poslovnih dobi najbrže prekinilo to delo in je vložilo vse svoje moči v zbiranje gmotnih prispevkov ter je z njimi izvršilo ogromno človekoljubno delo. Spričo neizprosnihtv zahtev sedanjega časa bi bilo potrebno, da bi društvo odslej oživilo tudi ta dva odseka. Poročila oddaljenih podružnic so pričala, kako društvenice poglabljajo svoj program v smislu narodne prosvete in ženskega gibanja. Da bi dobile čim več vzpodbud in vključile svoje delo v skupno organizacijo slovenskega in jugoslovanskega ženstva, so nekatere podružnice že več let članice dravske sekcije Jugoslovanske ženske zveze, matično društvo pa se je z ostalimi podružnicami zadnje leto včlanilo

neposredno v *«Jugoslovansko žensko zvezo»*. Tako so se vse organizirane žene sešle na skupnem potu.

P. H.

Več razumevanja za vprašanje gospodinjskih pomočnic. Najbolj zavedne in napredne gospodinjske pomočnice v naši državi so Slovenke. To dokazuje stanovska organizacija *«Zveza gospodinjskih pomočnic»* v Ljubljani, ki je imela na belo nedeljo občni zbor. Poročila so pričala, da se tudi ta, doslej socialno in gospodarsko najnižja skupina ženstva zaveda svoje vloge v življenju, svojega gospodarskega in socialnega položaja, svojih dolžnosti in pravic prav tako kakor katera koli druga stanovska skupina. Velike važnosti za pravilni prospeh organizacije je dejstvo, da jo vodi žena, ki sama pripada temu stanu in se je le s prirojeno socialno zavestjo in skrajno vedoželjnostjo dvignila od priproste služkinje do dejne in praktične voditeljice svojih stanovskih tovarišic. S pobudo in z vsestranskimi osebnimi žrtvami ge. Franje Petričeve so dobile gospodinjske pomočnice v Ljubljani strokovno organizacijo in glasilo *«Gospodinjsko pomočnico»* ter se vključile v splošno žensko in delavsko skupnost, v *«Žensko zvezo»* in *«Narodno strokovno organizacijo»*. Včlanjene so tudi v družbi Sv. Rafaela, da so v zvezi z iseljenkami. S tako probujenostjo se ne morejo ponašati niti marsikateri stanovske sovrstnice večjih narodov in držav. Škoda pa je, da se važnosti samostojne organizacije zaveda tako malo pripadnic poselske stroke in je celo v Ljubljani še mnogo takih, ki se ne zanimajo za to edinstveno organizacijo, in tudi takih, ki celo rovarijo proti nji. Ker je bilo slovensko kulturno izživljanje že od nekdaj vsaj v glavnem opredeljeno po obstoječih svetovnonazorskih smereh, je umevno, da se je v tem razvrščanju znašla tudi gospodinjska pomočnica. Ker pa najbrže ni stanu, ki bi bil organizacije in nesebične samopomoči tako potreben kakor poselski, li morale baš članice teh udruženj uvideti, kako zelo jim je potrebna strpnost, medsebojna dobrohotnost in v potrebnih primerih tudi skupno nastopanje. Več razumevanja za vprašanje gospodinjskih pomočnic bi morala pokazati tudi javnost, predvsem pa žene. Seveda, gospodinja, ki sama nima dejanskega smisla za socialne in narodne potrebe, ki sama ne čuti dolžnosti, da bi morala

delati ali biti vsaj članica v ženskih društvih, er, naročnica ali vsaj čitateljica naših pravih ženskih listov (Ženskega Sveta, Ženskega pokreta, Glasnika JZZ, Vigned, ženskih strokovnih glasil, resnih ženskih rubrik po časopisu), gospodinja, ki se zanima le za modne in na žensko plitvost preračunane liste, ne more razumeti, da je stanovska prebujenost gospodinjske delavke v korist obeh. Saj je glavni namen vsakega, iz resničnih potreb nastalega pokreta v tem, da svojim pripadnikom odpira pogled v njih stvarni položaj, jim kaže pota in sredstva za izboljšanje ter jim poleg pravic pojasnjuje in podurja tudi dolžnosti, katere jim nalaga stan in položaj.

Dom za žensko delavsko mladino bodo kmalu začeli graditi v Zagrebu. Pred nekaj meseci je bilo ustanovljeno Žensko hrvatsko društvo s socialnimi nalogami. «Hrvatska

majka». Društvo si je kot prvi cilj zastavilo zgraditev Doma za hrvatsko delavsko in obrtnisko mladino, ki prihaja v Zagreb, pa ne najde nikjer primernega zatočišča. Odločna akcija društva je kmalu rodila uspehe. Pri socialnem ministristvu si je zastopstvo društva zagotovilo podporo pol milijona dinarjev. Zagrebska mestna občina je brezplačno darovala zemljišče za novo stavbo in tako se bo dom lahko že kmalu začel graditi.

Poslanec inž. Košutić hrvatskim ženam. Ženski odseki HSS so dne 30. srčca v Zagrebu imeli svoje zborovanje, kjer je pred polno dvorano govoril posl. inž. Košutić, ki je naglašal važnost žene v hrvatskem narodnem gibanju, kjer se je zlasti žena tako odlikovala. Iz tega vidimo, da so hrvatske žene tudi politično organizirane in da jih njihovi politiki cenijo po zaslugi.

Po ženskem svetu

Žena piše pisma...

Znana ukrajinska javna delavka Milena Rudnicka pošilja v listu «Zinka» («Žena») češkim materam, nemškim ženam ter svojim rojakinjam doma in za mejami časnoprimerne velikonočna pisma. Nemškim ženam piše takole:

Rada bi vedela, kaj se je godilo v Vaših srečnih tisti zgodovinski dan, 15. marca 1939, leta, ko je nemška vojska vkorakala v Prago in je vodja Vašega naroda prišel na Hradčane, da bi pred vsem svetom izpričal, da je on tukaj gospodar in vladar. Rada bi pogledala v dno Vaše vesti in čitala Vaše najtajnejše misli.

Ali so bile takrat Vaše duše polne samo zmagoslavja, samo radosti in ponosa nad premočjo? Ali se pod skorjo presenečenja in obhudo vanja za vodjo, pod surovo plastjo patriotičnih fraz, nagrabljenih iz radia in tiska, niso vzbujala neka težka razmišljanja, ali niste imele občutka, da tu nekaj ni v redu, da je vsa ta češka zgodovina napadni korak nemške politike? In ali ni bilo v Vašem presenečenju niti trohice... sramu? Žene imajo vendar tanjšo vest, globlji smisel za dostojnost kot moške in v prelomnih trenutkih jim slušnja z nezmotljivo sigurnostjo govori: to je zlo, to je greh, tega ne smete storiti...

Pomislite samo:

Ne govorim o tem, da so Nemci prelomili besedo, da niso izpolnili obveznosti, da so prevarili Angleže in Francoze.

In celo o tem ne, da so Vaši moške ugrabili Čehom najdragocenejši zaklad: njihovo nezavisnost, čeprav tega ni zahtevala ne volja ne čast nemškega naroda.

Ne govorim torej o tem, da niso Nemci držali besede, ki so jo dali prvim, da so izdali druge, prevarili nade tretjih. In če hočemo biti natančni, moram poudariti, da niso Nemci «tem tretjim» nikdar dajali kakih obveznosti, nikdar ne sestavljali oficijelnih obljub in izjav. Igrali so ukrajinski adut, dokler jim je bilo to potrebno, a da so to navni ljudje verjeli in se varali — to je druga stvar. Čemu je danes Nemcem potrebna ozka gorska steza brez železniške proge, brez avtostrade, ko se jim je odprla široka, ugodna madžarska cesta?

To vse mi dobro razumemo in nismo imela v mislih tega, ko sem Vas vprašala: če Vas ni sram?

Pao pa sem mislila tole: Narodno socialistična Nemčija ni izdala nas, ne Čehov ali zapadnih držav, izdala je sebe, izdala svojo idejo. Ta ideja je bilo načelo o narodnosti, narodopisnosti, plemenstvu, načelo samoodločbe narodov.

V enem svojih prvih govorov, ki jih je imel Hitler v državni skupščini, je govoril o goreči ljubezni do domovine, ki je temelj spoštovanja do drugih narodov, in je izrazil »iz najglobljega srca«: voljo, da hoče živeti z njimi v slogi in sporazumu.

In morda je bilo gledanje na narodno socialistično doktrino in vladavino različno, toda nikakor ni bilo mogoče zanikati, da je v tem velik narodni zanos, notranja logika in celo neka svojevrstna morala.

Danes ni več ideje, ne morale, temveč le surova slepa sila. ... Poudarjanje samoodločbe narodov, ki je dajalo Vasemu vodji tako moralno silo, se je sedaj obrnilo proti Vam. In danes je skoro ves svet v protinemskem tabornu. — Primerjajte mednarodni položaj Nemčije pred 15. septembrom, ko se je Vas vodja pogajal z Anglijo in Francijo, ko bi bil lahko urejeval kolonijalne zadeve in je imel skoro prosto roko pri urejanju vzhodne Evrope. Primerjajte ta položaj s sedanjim, pa boste razumeli, da je bila pri svojitev Češke pogrešen korak politike, ki se bo prej ali slej strasno masčeval nad njo.

Rada bi vedela, ali Vi kaj mislite o tej stvari? Ali imate še toliko moralne moči, da vsaj v dnu svoje vesti obsojate krivico in nasilje? Kristus voskresel!

Velike žene umirajo. ... Začetkom letosnjega leta je umrla v Moskvi *Nadežda Konstantinovna Krupskaja*, vdova po znamenitem socialnem reformatorju Leninu. Zgodovina jo bo prištelala med največje žene sveta. Do sedemdesetega leta je stala sredi dela, kateremu se je bila posvetila že kot mlada študentka v Petrogradu. Stari, so ji zgodaj umrli in se je sama preživljala in solatela z instrukcijami. Ko se je leta 1898, udeležila socialno-revolucionarnega gibanja, se je poglobljeje seznanila z delavskimi borbami in z voditeljem Leninom. Carska vlada je oba obsodila v pregnanstvo; na potu v Sibirijo sta se poročila. Pozneje sta živela v tujini in Nadežda je večkrat potevala v domovino z važnimi nalogami. Po veliki ruski revoluciji, ki je postavila Lenina na čelo države, je tudi ona zasedla važno mesto. Kot članica narodnega komisarijata za prosveto je organizirala šolo in izvensolsko izobraževanje ruske mladine. Pokazala je toliko spo-

sobnosti, da so ji poverili predsedstvo znanstvenega pedagoškega oddelka pri državnem solskem svetu ter mesto v predsedstvu vihovnega sveta ruske države. Krupskaja je bila izvrstna gospodinja, uspešna organizatorica in odlična znanstvena pisateljica. Znameniti je bil njen govor na Leninovem pogrebu, kjer se kot vdova ni zastrla v črnino in se potegnila v samoto, temveč je z ognjevitostjo besedo sprejemala, možev duhovno oporoko. Pridobila si je hvalečnost ruskega naroda zlasti s tem, da je s pravimi materinskimi razumevanjem uredila socialno skrbstvo za otroke in matere. V tistih težkih prevratnih letih, ko so neurejeni duhovi polagali na žrtvenik revolucije tudi mnoge neoporečne stare vrednote, je Krupskaja stala med različnimi ustanovitelji Sovjetske Rusije kot čista, neuklonljiva nositeljica moralnih vrednot in človeških svoboščin.

*

Francozinje in z njimi žene vsega sveta so letos izgubile najvnetejšo pobornico ženske časti, 83letno *madame Avril de Sainte-Croix*. Njeno prvo delo je bilo literarno: pravljice, novele in članki v literarnih časopisih. Kot mlada žena pa se je takoj preusmerila; neznosno stanje v pariški ženski kaznilnici ji je dalo, pred 50 leti povod za prvi človekoljubni članek in za spoznanje dveh nalog, ki sta odselej izpolnjevali vso njeno izvedružinsko zavest: delo za dvig ženiniga položaja v javnem življenju in skrb za ogrožena in propadla dekleta. V prepričanju, da bo to njeno plemenito, nesebično prizadevanje doseglo uspeh, je tedaj, če se bodo za ta vprašanja zavzele tudi druge žene in če ga bodo pravilno dojele tudi moški, zlasti zakonodajalci, je že pred 40 leti ustanovila Francosko žensko zvezo, stopila kmalu med vodilne žene Mednarodne ženske zveze ter v razne mednarodne organizacije, zlasti pri Društvu narodov. Udeležena mednarodnega ženskega kongresa bo še v sponnini sivolasa, elegantna starica, ki je z mladostnim ognjem poročala o mednarodni borbi proti prostituciji in ostro obsojala one, ki neodgovorno izkoriščajo žensko prirodo v svoj osebnih užitek in v sramoto in nesrečo svoje. Marsikateri ukrepi, ki so jih države uzakonile v zaščito ženskega dostojanstva in ki se nam zde danes umevni sami

po sebi, so plod neumornega prizadevanja te velike dobrotne človeštva.

*

Tudi Poljakinje so izgubile skoro nena-
domestljivo socialno delavko *Marijo Soka-*
lovo. Pokojnico je uvedel v mednarodno so-
cialno delo njen mož, ki je bil stalni zastop-
nik Poljske pri Društvu narodov. Bila je
zelo izobražena žena ter je temeljito poznala
vsa delavska vprašanja in socialne probleme
današnjega časa. «Humaniziranje dela» je
bilo njena smernica. Prevedla je mnogo so-
cialne literature v poljski jezik. Zastopala
je Poljsko pri Mednarodnem uradu dela ter
sodelovala pri ustanovitvi Mednarodnega
vzgojnega urada v Ženevi, kamor jo je po-
slalo ministrstvo prosvete. Z vso dušo se je
udeleževala tudi ženskega gibanja v domo-
vini in je bila znana kot dobra predavateljica
iz delavskega življenja.

*

V novi češki politični organizaciji «Na-
rodni zajednici» bodo lahko člani samo
moški. Tako je ugasnila dosedanja politična
enakopravnost žene z moškimi, ki je dala v
prejšnjih dvajsetih letih Čehom ne samo vo-
lilke, marveč tudi poslanke in senatorke.

Nove knjige

«Kočevski zbornik». Vsaka zavedna žena,
ki ji narodni ponos ni prazna fraza, mora
z veseljem pozdraviti to knjigo, saj ima za
nas nad vse važen pomen. «Kočevski zbor-
nik» je izdala Družba sv. Cirila in Metoda
v Ljubljani. Znano je, da prikazuje neka
tuja propaganda naše narodnostno mešane
kraje v popolnoma napačni luči, bodisi
glede števila tujerodcev, kakor tudi glede
njihove zgodovine ter njihovega položaja,
ki ga imajo v naši državi. Tako potvorbno
poročanje ima čisto določen namen: ustva-
riti v Nemčiji in vobče pred zunanjim sve-
tom prepričanje, da je na tem delu sloven-
skega ozemlja nemška manjšina zelo močna
ter tudi pomembna glede svoje preteklosti,
da so torej tudi po načelu soodločbe na-
rodov nemške zahteve glede tega ozemlja
opravičene.

Za našo samoobrambo je spričo te propa-

Za katero državno uredbo so žene?

Mednarodna ženska zveza za državljanske
pravice žene bo meseca julija zborovala v
Kopenhagenu. Razposlala je že vsem včlanje-
nim zvezam spomenico z vprašanji o demo-
kraciji, avtarkiji in totalitarni državi ter
vabi žene po vsem svetu, naj temeljito pro-
učijo življenje v teh vladnih oblikah. Iz po-
slanice je razvidno, da se vodilne žene v
zvezi zavzemajo za demokratični sistem ter
nasprotujejo avtarkiji in totalitarnim vla-
davinam, ki tišče ženo v podložnem, nesa-
mostojnem in brezpravnem položaju.

Celibat učiteljic na Poljskem odpravljen.

Poljski senat je pred kratkim preklical za-
kon, po katerem so se morale učiteljice od-
povedati svojemu poklicu, ako so se hotele
poročiti. Napredno poljsko časopisje je pri
tej priliki naglašalo, da so s tem odpravljene
poslednje ovire, ki so ženam kratile pravico
do dela in zaslužka.

Gospa Chapman Catt, ustanoviteljica in
sedanja častna predsednica Svetovne zveze
za žensko volivno pravico in za državljanska
prava, je dne 9. januarja t. l. dosegla 80. leto
svojega plodnega, delu za žensko osamosvo-
jitev in za socialno izboljšanje posvečenega
življenja.

gande nujno potrebno, da se dožene resnica.
To nalogo si je nadel «Kočevski zbornik»,
ki je osvetlil kočevsko ozemlje z vseh strani
stvarno po nepristranskih in skrbno izbranih
izsledkih naših strokovnjakov, ki so svoje
trditve podprli tudi z dokazili iz tujih virov.
To delo bo napravilo konec namernemu
beganju prebivalcev tega kraja z neresnič-
nimi podatki, ki naj izzovejo pretirane za-
hteve. Pogled v Zbornik zadostuje, da si je
človek na jasnem. Zato je nujno potrebno,
da ga pozna vsak Slovenec in Jugoslovčan,
saj se ne moremo imenovati polnovredni
narod, dokler bodo tujci razmere pri nas
bolje poznali, nego jih poznamo mi sami.

«Kočevski zbornik» se naroča pri CMD v
Ljubljani in stane lepo vezan samo 100—
din, kar je izredno malo spričo dejstva, da
obsega 382 strani na lepem papirju, 3 zem-
ljevide in več fotografij.

A. V.

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA V LJUBLJANI

Podružnice:

Beograd, Celje, Kranj, Maribor, Ptuj,
Rakek, Slovenjgradec, Split, Šibenik,
Zagreb

se Vam priporoča za izvrševanje vseh bančnih poslov

Sprejema vloge na knjižice in tekoče račune
proti najugodnejšem obrestovanju, finansira in-
dustrijo in trgovino, izvršuje nakazila v tu- in
inozemstvu, kupuje in prodaja valute, devize,
vrednostne papirje itd.

Darovi v tiskovni sklad

Svoj dobiček iz žrebanja sta darovali g. Abarija Bartol din 100.— in g. Angela Merslavič din 50.—. Neimenovana din 100.—, po din 36.—: gg. Ruža dr. Gregorinova in Marija Domicelj; din 20.—: ga. prof. Marija Wessner; din 16.—: ga. Jožica Roš; din 10.—: ga. Bela Kalčič; din 8.—: ga. Mara Kumar; po din 6.—: gg. Olga Kocmut, Marija Drobný, Kristina Kos, Francka Jakopič, Marija Weiss, Zinka Prelogar, Kristina Šumek, Marija Verbič, Marija Zirer, Jela Baumen; din 5.—: g. Ina Fürst; din 4.—: ga. Janja Miklavčič; po 3.—: gg. Pavlina Pož, Minka Blatnik; din 2: Mara Šinkovec; Mara Grm; Lit 1.— Iv. Miklaveč.

Priporočajte

Ženski svet

povsod, kjer ga še nimajo,

zahtevajte ga v kavarni

"Tudi v kuhinji je treba imeti čist predpasnik!" — "Saj je bilo v perilu, pa se ne da oprati!" — "Slabo milo umazanje ne izpere nikdar, ta si zapomni! Daj si dopovedati in peri vedno le z res dobrim terpentinovim milom Zlatorog, ki s svojo obilno gosto belo peno odpravi vsako še tako trdovratno umazanje."

TERPENTINOVO MILO

Zlatorog

Malinovec

pristen, naraven,
s čistim
sladkorjem
vkuhan

se dobi na malo
in veliko

v lekarni

dr. G. Piccoli

Ljubljana

nasproti

»Nebotičnika«

Mlade matere,

vse perilo, ki ga potrebuje novorojenček

Z naročilom pošljite **Din 5.—**; lahko tudi v znamkah

ki pripravljate perilo za svojega novorojenčka, naročite si pri nas polo s 25 modeli in kroji za

Najboljše blago za moške obleke in površnike
za spomlad in poletje Vam nudi

Domače blago, ki konkurira
s prvovrstnim inozemskim

VI. Teokarović & Co.

Ljubljana, Wolfova ulica šte. 10